ФГОС

Школьный учебник
«Татарский язык»

КҮҢЕЛЛЕ ТАТАР ТЕЛЕ

Р.З. Хайдарова, Г.М. Ахметзянова, Л.А. Гиниятуллина

ТАТАР ТЕЛЕ

3 класс

БЕРЕНЧЕ КИСӘК

Татармультфильм

ИЗДАТЕЛЬСТВО
«Татармультфильм»

Мәктәп

Р.З.Хәйдәрова, Г.М.Әхмәтҗанова, Л.Ә.Гыйниятуллина

ТАТАР ТЕЛЕ

ӨЧЕНЧЕ СЫЙНЫФ

БАШЛАНГЫЧ ГОМУМИ БЕЛЕМ БИРҮ
ОЕШМАЛАРЫ ӨЧЕН ДӘРЕСЛЕК
(РУС ҺӘМ ТАТАР ТЕЛЛӘРЕНДӘ)

ДӘРЕСЛЕК Е.И.ПАССОВНЫҢ
КОММУНИКАТИВ ТЕХНОЛОГИЯ КОНЦЕПЦИЯСЕНӘ НИГЕЗЛӘНӘ

Ике кисәктә

1 НЧЕ КИСӘК

КАЗАН
«ТАТАРМУЛЬТФИЛЬМ» НӘШРИЯТЫ
2013

Р.З.Хайдарова, Г.М.Ахметзянова, Л.А.Гиниятуллина

ТАТАРСКИЙ ЯЗЫК

ТРЕТИЙ КЛАСС

УЧЕБНИК ДЛЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ
НАЧАЛЬНОГО ОБЩЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
(НА РУССКОМ И ТАТАРСКОМ ЯЗЫКАХ)

НА ОСНОВЕ КОНЦЕПЦИИ КОММУНИКАТИВНОЙ ТЕХНОЛОГИИ
Е.И.ПАССОВА

В двух частях

ЧАСТЬ 1

КАЗАНЬ
ИЗДАТЕЛЬСТВО «ТАТАРМУЛЬТФИЛЬМ»
2013

УДК 811.512.145(075)
ББК 81.632.3я722
Х85

Условные обозначения:

— начало урока

— запомни

— вспомни

— обрати внимание

Хайдарова, Р.З. и др.

Х85 Татарский язык: учебник для образовательных организаций начального общего образования, в 2-х частях (на русском и татарском языках). / Р.З. Хайдарова, Г.М. Ахметзянова, Л.А. Гиниятуллина. — Казань : Татармультфильм, 2013. — 112 с. : ил. — (Татар теле). — ISBN 978-5-9903561-4-6.

ISBN 978-5-9903561-4-6

УДК 811.512.145(075)
ББК 81.632.3я722

© Издательство «Татармультфильм», 2013
© Художественное оформление
Издательство «Татармультфильм», 2013
Все права защищены

ИЗДАТЕЛЬСТВО
«Татармультфильм»

БЕЛЕМ БӘЙРӘМЕ

1–3 нче дәресләр

1. Внимательно рассмотри рисунок. Кого ты видишь? Как назовёшь рисунок?

2. Исеңдә калдыр! Запомни!

Белéм бәйрәмé – Праздник знаний
укý – учёба
башланá – начинается
котлы́йбыз – поздравляем
уңышлáр – успехи

3. Исеңә төшер! Вспомни!

Синé котлы́йм! – Поздравляю тебя!
Сезнé котлы́йм! – Поздравляю вас!
Сезнé котлы́йбыз! – Поздравляем вас!

4. Прочитай текст. Научись поздравлять учителей.

Бүге́н зур бәйрә́м – 1 нче сентя́брь. Мәктәптә́ укула́р башлана́. Без мәктәпкә́ бара́быз. Мәктәптә́ безне́ укытучыла́р көтә́. Без аларга́ чәчәклә́р бирә́без.

Кадерле́ укытучыла́р! Сезне́ Беле́м бәйрәме́ белән котлы́йбыз! Сезгә́ уңышла́р тели́без!

5. **Исеңә төшер! Вспомни!**

Кем? (кто?) – син, сез
Ке́мне? (кого?) – сине́, сезне́
Ке́мгә? (кому?) – сиңа́, сезгә́

6. Найди подходящие рисунки к предложениям: **Сине́ котлы́йм! Сезне́ котлы́йм!** Чем они отличаются?

7. Какие комплименты говорят девочки друг другу?

– Син бүге́н би́к мату́р!
– … .
– Сине́ң көлмәге́ң мату́р!
– … .

8. Поздравь друга с праздником 1 сентября. Нарисуй своё поздравление и подпиши.

9. Исенңә төшер! Вспомни!

Ка́я? – Куда?	**Ка́йда?** – Где?	**Ка́йдан?** – Откуда?
-га/-гә **-ка/-кә**	**-да/-дә** **-та/-тә**	**-дан/-дән** **-тан/-тән** **-нан/-нән**

10. Марат нишли?

11. Используя рисунок упражнения №1, составь два диалога и поговори с другом.

4–6 нчы дәресләр

1. Исенңә төшер! Вспомни!

слово + -мы/-ме = ?
Бу кита́пмы? – Это книга?

2. Шурале забыл названия учебных принадлежностей. Помоги ему вспомнить.

3. Шурале хочет уточнить названия учебных принадлежностей. Какие вопросы он задаст? Ответь ему, используя слова **әйе́**, **юк**.

4. **Исеңә төшер!**

миңа́	— мне	**кирә́к**	— надо
сиңа́	— тебе	**кирә́к түгел**	— не надо
аңа́	— ему (ей)	**кирә́кми**	— не надо

5. К каким рисункам подходят эти предложения?

1) Сиңа́ кита́п кирә́кме?
2) Миңа́ кита́п кирә́к.
3) Бу – миние́м китабы́м.

6. Продолжи по образцу.

Образец: Бу дәфтә́р ке́мгә? – Бу дәфтә́р А́няга. – Бу дәфтә́р аңа́.

1) Бу кита́п Пе́тяга. 2) Бу пена́л Са́шага. 3) Бу лине́йка Ләйсәнгә́. 4) Бу су́мка Алсуга́.

7. Используя содержание упражнения №5 и объясняя жестами, поговорите друг с другом.

8. Используя рисунки упражнения №2:

– попроси себе учебные принадлежности;
– спроси у друга, нужна ли ему тетрадь (книга, ...);
– предложи другу эти учебные принадлежности.

9. **Исеңә төшер!**

Ни́чә? – Сколько?

1 – бер	**6 – алты́**
2 – ике́	**7 – җиде́**
3 – өч	**8 – сиге́з**
4 – дүрт	**9 – тугы́з**
5 – биш	**10 – ун**

10. Продолжи диалог. Поговори с соседом по парте. Составь аналогичный диалог.

– Сәла́м, Са́ша!
– Сәла́м, Була́т!
– Сиңа́ дәфтә́р кирә́кме?
– Әйе́, кирә́к.
– Ни́чә дәфтә́р кирә́к?
– … .
– Ә кита́п кирә́кме?
– … .
– Ни́чә кита́п кирә́к?
– … .

7–9 нчы дәресләр

1. Рәсемгә кара һәм әйт: нинди карандашлар бар, алар ничә?

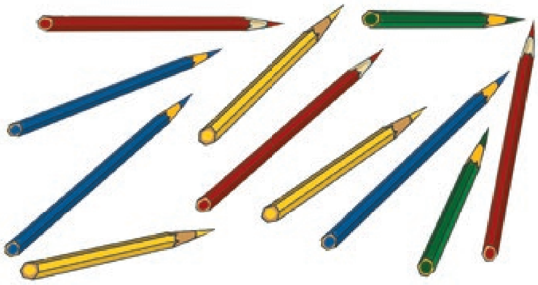

2. Исеңдә калдыр!

озы́н – длинный
кыска́ – короткий

3. 1 нче күнегүдәге рәсемгә кара һәм әйт: нинди карандашлар озын, нинди карандашлар кыска?

4. Используя рисунок упражнения №1:

– спроси у друга, нужны ли ему карандаши; какие карандаши ему нужны;

– предложи ему эти карандаши.

5. Исеңдә калдыр!

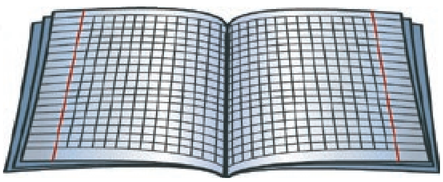

Шакмаклы́ дәфтә́р.

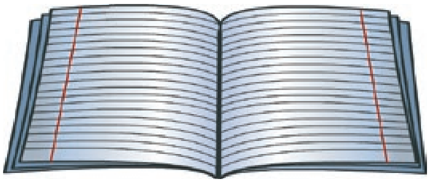

Сызыклы́ дәфтә́р.

6. Как скажешь о том, что:

– у тебя есть тетрадь в линейку;

– у тебя нет тетради в клетку;

– тебе не нужна тетрадь в линейку, а нужна в клетку?

7. Исеңә төшер!

-лар/-ләр, -нар/-нәр –

аффиксы множественного числа:

китá п – кита**плá р**

дәфтә́р – дәфтәр**лә́р**

урмá н – урман**нá р**

көн – көн**нә́р**

В татарском языке имя существительное при числительных употребляется в единственном числе: **өч алмá , биш дәфтә́р, дүрт карандá ш.**

8. Саннар нинди төстә?

9. Дополни диалог. Поговори с другом.

– Сиңá кызы́л карандáш кирǝ́кме?
– ... .
– Сиңá ни́нди карандáш кирǝ́к?
– ... .
– Сиңá ни́чә дәфтǝ́р кирǝ́к?
– ... .

10. **Исеңдә калдыр!**

алáм – беру	**салáм** – кладу

11. Рәсемнәргә кара, җөмләләр төзе.

12. Используя рисунки упражнения №11, составь диалог. Поговори с соседом по парте.

10–12 нче дəреслəр

1. Исеңдə калдыр!

Исе́м – имя существительное

Имена существительные обозначают предметы и отвечают на вопросы **кем?** (кто?) и **нə́рсə?** (что?).

В отличие от русского языка на вопрос **кем?** отвечают только имена существительные, обозначающие людей. Н а п р и м е р: **эни́, эти́, кыз, мала́й, укучы́.**

Все остальные существительные отвечают на вопрос **нə́рсə?**

2. Назови эти предметы. Слова, отвечающие на вопрос **кем?**, напиши в первый столбик, на вопрос **нəрсə?** – во второй.

Кем?	Нə́рсə?
…	…

3. Прочитай диалог и разыграй его с соседом по парте.

– Исә́нме, Ра́дик!
– Исә́нме, Арту́р!
– Хәллә́р ни́чек?
– Рәхмә́т, яхшы́. Бүге́н бәйрә́м, мин би́к шат.
– Ми́н дә би́к шат. Сине́ бәйрә́м белән котлы́йм!
– Ми́н дә сине́ котлы́йм! Уңышла́р тели́м!

4. Сүзләрне дөрес укы.

Котлыйм [қо̆тлы́йм], яхшы [йаᵒхшы́], шат [шаᵒт], килешә [килэ̆шә́], уңышлар [уңы́шла́р], дәрес [дәрэ̆́с], ашамлык [аᵒшамлы́қ], кәеф [кәйэ̆́ф].

5. **Исеңдә калдыр!**

мой (моя) – **мине́м** китаб**ы́м**, көндәлег**е́м**
твой (твоя) – **сине́ң** китаб**ы́ң**, көндәлег**е́ң**
его (её) – **аны́ң** китаб**ы́**, көндәлег**е́**

Согласные звуки **[к]**, **[қ]**, **[п]** в конце слов при добавлении аффиксов **-ым/-ем**, **-ың/-ең**, **-ы/-е** чередуются со своими звонкими парами **[г]**, **[ғ]**ғ и **[б]**:

көндәлé**к** – көндәле**г**е́м   күлмә́**к** – күлмә**г**е́м
урынды́**к** – урынды**г**ы́м   ту**п** – ту**б**ы́м

6. Синең нинди уку-язу әсбапларың (учебные принадлежности) бар? Аларны дәфтәреңә яз.

7. Спроси у соседа по парте:

а) есть ли у него тетрадь в клетку (в линейку), цветные карандаши;
б) где находится его сумка.

8. Спиши, вставляя вместо рисунков нужные слова.

1) Минéм яңá бар. 2) Мин сýмкага салды́м. 3) Йра миңá бирдé.

9. Составь диалог по содержанию упражнения №7.

10. Перескажите содержание упражнения №7 друг другу.

11. Бәйрәмдә кешеләр бер-берсенә (друг другу) комплиментлар әйтәләр. Бу комплиментларның сиңа кайсысы (который) ошый?

– Син бүгéн би́к матýр!
– Синéң көлмәгéң матýр!
– Синéң сýмкаң яңá!
– Костюмы́ң сиңá килешә́ (подходит)!
– Сиңá бу костю́м би́к килешә́!

12. Укытучыгызга, бер-берегезгә (друг другу) комплиментлар әйтегез.

13–15 нче дәресләр

1. **Исеңдә калдыр!**

Фигы́ль – глагол

Глаголы обозначают действие предметов и отвечают на вопросы **ни́шли?** (что делает?), **ни́шләде?** (что сделал?).

Чтобы правильно употребить глагол в речи, ты должен уметь определять его основу, начальную форму. Начальная форма глагола совпадает с формой глагола 2 лица единственного числа, которая выражает повеление, совет, приказ:

бар – иди	**кил** – приходи
әйт – скажи	**яз** – пиши
ач – открой	**сө́йлә** – расскажи

2. Сүзләрне дөрес укы. Тәрҗемә ит.

Ач [а°ч], тор [тŏр], куй [ķуй], ят [йа°т], йөгер [йө́гөр], укы [у́ķы], җырла [җы́рла], тыңла [ты́ңла].

3. Представь, что ты тренер. Скомандуй: «беги!», «сядь!», «ляг!», «встань!».

4. Выпиши глаголы, выражающие действия, которые происходят сейчас. Составь 5 предложений.

Укы́й, язды́, килде́, яза́, эшли́, эшләде́, сөйли́, бирә́, ала́, салды́, килә́, китте́.

5. Исеңдә калдыр!

Хәзергé замáн — настоящее время

Говорить о действиях, которые происходят сейчас, помогают аффиксы **-а/-ә; -ый/-и**, которые присоединяются к начальной форме глагола:

бар+**á** – бара (идёт)
кил+**ә́** – килә (приходит)
кайт+**á** – кайта (возвращается)
кит+**ә́** – китә (уходит)

Үткә́н замáн — прошедшее время

Говорить о действиях, которые уже произошли, помогают аффиксы **-ды/-де, -ты/-те**, которые присоединяются к начальной форме глагола:

бар+**ды́** – барды (сходил)
кил+**дé** – килде (пришёл)
кайт+**ты́** – кайтты (вернулся)
кит+**тé** – китте (ушёл)

6. Исеңдә калдыр!

Хәзерге заман	**Үткән заман**
Мин бар+á+м, кил+ә́+м. Син бар+á+сың, кил+ә́+сең. Ул бар+á, кил+ә́.	Мин бар+ды́+м, кил+дé+м. Син бар+ды́+ң, кил+дé+ң. Ул бар+ды́, кил+дé.

7. Дополни диалог. Разыграй его с соседом по парте.

– ... ?
– Мин стадионга́ барды́м.
– Стадионда́ ни́шләдең?
– ... .

8. Составь схожие диалоги со словами **мәктәп, цирк.**

9. Как бы ты спросил, чтобы получились такие ответы? Поговори с соседом по парте.

– ... ?
– Бүге́н 5 нче сентя́брь. Сишә́мбе.
– ... ?
– Бүге́н Наилә́ дежу́р.
– ... ?
– Бүге́н И́ра юк.

10. Как скажешь о том, что:

– ты сегодня дежурный в классе;
– ты учишься в третьем классе;
– в классе 25 учеников: 10 мальчиков, 15 девочек;
– классный руководитель Алсу Галиевна?

11. Выполни письменно упражнение №10.

16–18 нче дәресләр

1. **Исеңдә калдыр!**

билгé – отметка
ни́нди? – какой? какая? какие?
ни́чәле? – сколько? какую отметку?

«5»–«биш»лé **«3»–«өч»лé**
«4»–«дүрт»лé **«2»–«ике»лé**

. – нокта́ **, – өтéр** **? – сора́у**

2. Разыграйте диалоги.

1) – Без бүгéн дикта́нт язды́к.
– Ни́нди билгé алды́ң?
– «Дүрт»лé.

2) – Син бүгéн билгé алды́ңмы?
– Әйé. Матема́тикадан (по математике).
– Ни́чәле?
– «Дүрт»лé.

3) – Син «ике»лé алды́ңмы?
– Юк.
– Ни́чәле алды́ң?
– «Биш»лé.
– Яхшы́, би́к яхшы́!

3. Бу сүзләрне дөрес укы.

Кечкенә [кә̆чкә̆нә́], укучы [уқучы́], хата [ха°та́], хатасыз [ха°тасы́з], тикшердек [тикшә̆рдә̆́к].

4. Тәрҗемә ит. Җөмләләр уйла.

хата́ – ...
хатасы́з – ...
хатасы́ бар – ...
хатасы́ юк – ...
хата́ белән – ...

5. Сүзләрнең антонимнарын тап.

кечкенә́ – ...
чиста́ – ...
җиңе́л – ...
мату́р – ...

6. **Исеңдә калдыр!**

Без бар+ды́+к.	Без кил+де́+к.
Сез бар+ды́+гыз.	Сез кил+де́+гез.
Ала́р бар+ды+ла́р.	Ала́р кил+де+лә́р.

7. Текстны укы, исем бир.

Без бүге́н дәрестә́ кечкенә́ дикта́нт язды́к. Дикта́нт җиңе́л булды́. Без диктантны́ дәрестә́ тикшерде́к. 4 укучы́ – «биш»ле́, 6 укучы́ – «дүрт»ле́, 3 укучы́ «өч»ле́ алды́. Мине́м дусты́м Оле́г чиста́, хатасы́з язды́. Ул «биш»ле́ алды́. Ә мине́м 2 хата́м ба́р иде. Мин «дүрт»ле́ алды́м.

8. Расположи предложения по содержанию текста.

1) Диктáнт җиңéл иде. 2) Минéм дустым́ Олéг чистá, хатасы́з язды́. 3) Без бүгéн дәрестә́ кечкенә́ диктáнт яздыќ. 4) Мин «дүрт»лé алдым́.

9. Спиши предложения, вставляя пропущенные буквы.

1) Мин диктáнт язды... . 2) Без диктáнт язды... . 3) Мин «биш»лé алды... . 4) Без «биш»лé алды... . 5) Мин чистá, хатасы́з язды... . 6) Без чистá язды... .

10. Җөмләләрне үрнәк буенча (по образцу) киңәйтеп (распространив) яз.

Ү р н ә к: Без яздыќ. Без диктáнт яздыќ.
Без бүгéн дәрестә́ диктáнт яздыќ.

Җ ө м л ә л ә р: Без тикшердéк. Олéг язды́.

11. Расскажите друг другу содержание упражнения №7.

19–20 нче дәресләр

1. **Исеңә төшер!**

Глаголы с аффиксом **-мый/-ми** указывают на то, что действие не происходит, и отвечают на вопрос **нишлә́ми?** (что не делает?):

укы́й – укы́ + **мый** — язá – я́з + **мый**

килә́ – ки́л + **ми** — барá – бáр + **мый**

2. Как ты скажешь, если Костя не выполняет эти действия? Составь 4 предложения.

Кита́п укы́й, күнегу́ яза́, хата́ ясы́й, «3»ле́ ала́, «5»ле́ куя́, җөмлә́ яза́, мәктәпкә́ бара́, стадионда́ уйны́й, котлы́й, чәчә́к бүлә́к итә.

3. Эти предложения помогут тебе оценить чтение товарища. Запомни их!

дөре́с укы́й – дөре́с укы́мый
мату́р укы́й – мату́р укы́мый
яхшы́ укы́й – яхшы́ укы́мый
нача́р укы́й – нача́р укы́мый

4. Диалогларны сөйләшегез.

а) – О́ля дөре́с укы́ймы?
– Әйе́, О́ля дөре́с укы́й.
– Пе́тя нача́р укы́ймы?
– Юк, Пе́тя нача́р укы́мый, яхшы́ укы́й.

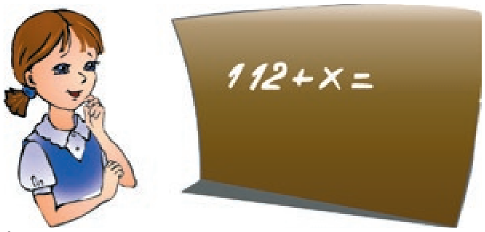

ә) – Ната́ша хата́ ясы́ймы?
– Ната́ша хата́ яса́мый.
– Ко́ля мату́р сөйли́ме?
– Юк, Ко́ля мату́р сөйлә́ми.

5. Объявляется конкурс на лучшего чтеца текста «Без диктант яздык!». Читай эти слова внимательно.

Бүген [бүгә̆́н], кечкенә [кә̆чкә̆нә́], яздык [йа°зды́к], җиңел [җиңә̆́л], укучы [уқучы́], тикшердек [тикшә̆рдә̆́к], дустым [дусты́м], хатасыз [ха°тасы́з], хатам [ха°та́м].

6. Исеңә төшер!

Ни́чә? – Сколько? **Ни́чек?** – Как?
Ка́йчан? – Когда?

7. Подумай, какие вопросы можно поставить к этим предложениям.

1) Дикта́нт җиңе́л иде. 2) Без диктантны́ дәрестә́ тикшерде́к. 3) Дусты́м Оле́г хатасы́з, чиста́ язды́. 4) Мине́м 2 хата́м ба́р иде.

8. Сообщи другу о том, что:

– сегодня у вас пять уроков;
– на втором уроке была контрольная работа;
– во вторник писали диктант;
– ты не делаешь ошибок.

9. Спроси у друга:

– писали ли они сегодня диктант;
– какие оценки он получил за диктант;
– кто писал чисто и без ошибок.

10. Исеңдә калдыр!

чө́нки – потому что
лә́кин – но
ба́р иде – было

Оле́г «биш»ле́ алды́, **чө́нки** хатасы́з язды́. – Олег получил «пятёрку», **потому что** написал без ошибок.

О́ля чиста́ язды́, **лә́кин** бер хатасы́ ба́р иде. – Оля написала чисто, **но** была одна ошибка.

11. Вставь пропущенные реплики в диалог. Поговори с соседом по парте.

– Син диктантта́н (по диктанту) ни́чәле алды́ң?
– ... .
– Ни́чә хата́ң ба́р иде?
– ... . Ә си́н ни́нди билгé алды́ң?
– ... , чө́нки хата́м ба́р иде.
– Ни́чә хата́ң ба́р иде?
– ... .

12. Җөмләләрне дәвам ит.

1) Са́ша «4»лé алды́, чө́нки ... .
2) Ма́ша «5»лé алды́, лә́кин ... .

21–22 нче дәресләр

1. Сүзләрне дөрес укы. Тәрҗемәсен **истә калдыр!**

сорау бирә [сŏра́°w бирә́] – задаёт вопрос
җавап бирә [җа°wа́п бирә́] – отвечает
хата төзәтә [ха°та́ төзәтә́] – исправляет ошибку
мәсьәлә чишә [мәсˁәлә́ чишә́] – решает задачу

2. Бу эшләрне кем эшли? Үрнәк буенча әйт.

Күнегу́ эшли́, сора́у бирә́, җава́п бирә́, күрсәтә́, укы́й, сөйли́, тыңлы́й, хата́ төзәтә́, рәсе́м ясы́й, аңлата́.

Үрнәк:

Укытучы́ сора́у бирә́. Укучы́ күнегу́ эшли́.
... ...

3. Исеңә төшер!

В татарских словах гласные бывают или только мягкие, или только твёрдые. Например: **ки-лә́-ләр, ки-тә́-ләр, ба-ра́-лар, кай-та́-лар.**

Исключение составляют заимствованные слова. Например: **ки-та́п, пе-на́л, ке́п-ка.**

4. Раздели каждое слово на слоги. Укажи твёрдые и мягкие гласные.

Сора́у бирә́ләр, күнегу́ эшли́, хатала́р төзәтә́, җава́п бирә́ләр, хикәя́ укы́йбыз, миса́л чишә́сез, аңлата́лар.

5. Исеңдә калдыр!

үзе́м – сам(а)
Мин **үзе́м** эшли́м. – Я сам(а) делаю.
Син **үзе́ң** эшли́сең. – Ты сам(а) делаешь.
Ул **үзе́** эшли́. – Он (она) сам(а) делает.

6. Сравни данные парами слова и словосочетания. Чем они отличаются друг от друга?

хикәя́ укы́й — җава́п бирә́
хикәя́ укы́йлар — җава́п бирә́ләр

сора́у бирә́ — аңлата́
сора́у бирә́ләр — аңлата́лар

миса́л чишә́ — билге́ ала́
миса́л чишә́ләр — билге́ ала́лар

7. Как скажешь, если действия упражнения №6 выполнил ты?

8. Спроси у друга, сам ли он:

– задал вопрос;
– ответил;
– решил пример;
– сделал упражнение.

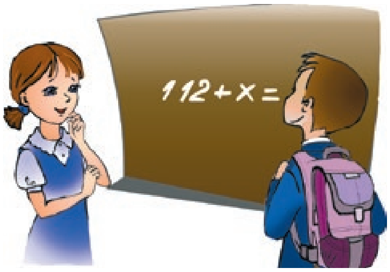

9. Сүзләрне дөрес укы.

Иптәше [иптәшэ̆́], өченче [өчөнчө́], укыды [уқы̆ды̆́], чиште [чиштэ̆́], хикәя [хикәйә́], Равил [ра^{o}wи́л], аңлады [а^{o}ңлады̆́], аңлата [а^{o}ңлата́], күчерә [күчэ̆рә́], ярдәм [йәрдә́м], дөрес [дөрө́с].

10. Хикәяне укы. Зөфәр нинди хата ясады?

Чын иптә́ш

Закирны́ң ике́ иптәше́ бар: Рави́л һәм Зөфә́р. Ала́р өченче́ сыйныфта́ укы́йлар.

Балала́р өйдә́ хикәя́ укыдыла́р һәм мисалла́р чиштелә́р.

Заки́р хикәяне́ укыды́, лә́кин мисалларны́ чи́шмәде. Ул икенче́ көнне́ мәктәпкә́ килде́ һәм иптәшләреннә́н ярдә́м сорады́. Зөфә́р үз дәфтәре́н аңа́ бирде́ дә:

– Мә, кү́чер, мин мисалны́ дөре́с эшләде́м, – диде́.

Ә Рави́л:

– Юк, Заки́р, күче́рмә. Мин сиңа́ хә́зер үзе́м аңлата́м, син үзе́ң э́шлә, – диде́.

Мәрья́м Галлә́мова

иптә́ш (дус) – друг **ярдә́м сорады́** – попросил помощи
аңлата́м – объясню **чиште́** – решил

11. Хикәяне сәнгатьле (выразительно) укырга өйрән.

23–25 нче дәресләр

1. Исеңдә калдыр!

Нишлә́мәде? – Что не сделал?
Если действия не происходили, то говорят так:
я́з +**ма**+ды – **не** писал
чи́ш+**мә**+де – **не** решал
Мин я́з+ма+ды+м, чи́ш+мә+де+м.
Син я́з+ма+ды+ң, чи́ш+мә+де+ң.
Ул я́з+ма+ды, чи́ш+мә+де.

2. Төшеп калган репликаларны өстәп, диалогны укы.

– Син мисалны́ үзе́ң чиште́ңме?
– ... .
– ... ?
– Юк, мәсьәләне́ үзе́м чи́шмәдем.

3. Расположи предложения по содержанию текста.

1) Рави́л, Зөфә́р, Заки́р өченче́ сыйныфта́ укы́йлар. 2) Балала́р өйдә́ хикәя́ укыдыла́р һәм миса́л чиштелә́р. 3) Закирны́ң ике́ иптәше́ бар. 4) Заки́р икенче́ көнне́ мәктәпкә́ килде́ һәм иптәшләреннә́н ярдә́м сорады́.

4. Җөмләләрне киңәйтеп (распространив) яз.

1) Балала́р чиштелә́р. 2) Мин аңлата́м. 3) Заки́р чи́шмәде.

5. Ике раслауның кайсысы (который) дөрес? Дөрес раслауны дәфтәргә яз.

1) Укучыла́р өйдә́ мәсьәлә́ чиштелә́р.
   Укучыла́р өйдә́ миса́л чиштелә́р.
2) Заки́р хикәяне́ укыды́, мисалны́ чиште́.
   Заки́р хикәяне́ укыды́, мисалны́ чи́шмәде.
3) Зөфә́р Закирга́ дәфтәре́н бирде́.
   Зөфә́р Закирга́ мисалны́ аңлатты́.

6. Как скажешь, что:

– ты прочитал рассказ, но не решил задачу;
– ты решил задачу и сделал упражнения?

7. Спроси у друга:

– сколько примеров он сегодня решил;
– сам ли он решил задачу.

8. Диалогларны дустың белән сөйләш.

1) – Олéг, син мисалны́ чиштéңме?
– Әйé, ә син?
– Юк, мин чи́шмәдем. Миңá ярдә́м и́т әле.
– Яры́й, хәзер аңлатáм.

2) – Булáт, син мәсьәләнé чиштéңме?
– Әйé, үзéм чиштéм. Ә син?
– Юк, мин чи́шмәдем. Миңá ярдә́м и́т әле.
– Ә́йдә аңлатáм.
– Рәхмә́т.

3) – Айну́р, мин мәсьәләнé чи́шмәдем. Дәфтәреңнé би́р әле, күчерә́м.
– Юк, Кóстя, мин сиңá аңлатáм. Син үзéң чи́ш.
– Рәхмә́т.

9. Как попросишь помочь тебе? **Запомни!**

Миңá ярдә́м и́т әле **Миңá бу́лыш әле**	Помоги мне, пожалуйста.

10. Допустим, что ты:

– не решил задачу;
– не решил пример;
– не сделал упражнение.

Скажи об этом. Попроси друга помочь тебе.

11. Как ты понимаешь выражения **чын ярдә́м** и **ялга́н ярдә́м?**

1) Закирга́ ка́йсы дусты́ чын ярдә́м күрсәтә́?
2) Син дустыңа́ ни́чек булыша́сың?

12. Шигырьне укы. Ошаса, ятла.

Онытылга́н...

Укучыла́р дәфтәрләре́н
Па́рталарга тезе́п салга́н.
– Дәфтәрләре́ң ка́йда, Мәсгу́ть?
– Онытылга́н... өйдә́ калга́н...
Иртәгесе́н бар балала́р
Кулларына́ кита́п алга́н.
– Китаплары́ң ка́йда, Мәсгу́ть?
– Онытылга́н... өйдә́ калга́н...
Башкаларны́ң «дүрт»ле́, «биш»ле́,
Мәсгу́ть та́гын «ике»ле́ алга́н.
– Ник башыңны́ эшлә́тмисең?
– Онытылга́н... өйдә́ калга́н...

Шәүкә́т Гали́ев

13. Шигырьне сәнгатьле укырга өйрән.

26–28 нче дәресләр

1. Раздели каждое слово на слоги. Укажи в них мягкие и твёрдые гласные.

Җыр, җырчы́, шигы́рь, кучерә́, хикәя́, миса́л, мәсьәлә́, кунегу́, җөмлә́, сора́у, җава́п, кита́п, чишә́, ошы́й.

2. Исеңдә калдыр!

кита́п – книга
китапханә́ – библиотека
китапханәче́ – библиотекарь

3. Рәсемнәргә кара һәм әйт: малай нишли?

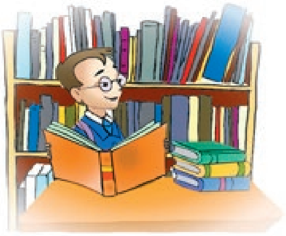

4. Исеңә төшер!

яныңда́ – около, рядом, возле, у

5. Предметлар кайда?

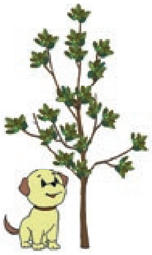

6. Диалогка репликалар өстә.

а) – Китапханә́ ка́йда?
– … .

ә) – Кибе́т ка́йда?
– … .

б) – Син ка́я бара́сың?
– … .
– Ә син ка́я бара́сың?
– … .

в) – Сиңа́ ни́нди китапла́р ошы́й?
– … .

7. Текстны укы.

Китапханәдә́

Оле́г китапханәгә́ еш бара́. Китапханә́ мәктә́п янында́ урнашка́н.

Оле́г китапханәгә́ Айда́р белән бара́. Китапханәдә́ кызыклы́ китапла́р күп. Олегка́ мавыгулы́ китапла́р ошы́й. Ул бу айда́ өч кита́п укыды́.

Китапханәче́ Алсу́ апа́ балаларны́ би́к ярата́. Ул аларга́ төрле́ китапла́р бирә́.

мавыгулы́ китапла́р – приключенческие книги

8. Бу җөмләләрнең кайсысы «Китапханәдә» текстына туры килә (подходит)?

1) Оле́г кита́п укы́й. 2) Оле́г китапханәгә́ еш ба́рмый. 3) Оле́г китапханәгә́ әнисе́ белән бара́. 4) Оле́г бу айда́ 3 кита́п укыды́. 5) Китапханә́ өй янында́ урнашка́н.

9. Сорауларга җавап бир.

1) Кем кита́п укы́й? 2) Китапханә́ ка́йда урнашка́н? 3) Олегка́ ни́нди китапла́р ошы́й? 4) Бу айда́ Оле́г ни́чә кита́п укыды́? 5) Ә син китапла́р укы́йсыңмы?

10. Күпнокталар урынына кирәкле сүзләрне яз. Текстны сөйләргә өйрән.

1) Мин ... укы́йм. 2) Мине́м ... күп. 3) Мин Айратка́ ... бирде́м. 4) Айратка́ ... би́к ошады́.

29–30 нчы дәресләр

1. Исеңә төшер!

Мин	а́л + мый + м,	эшлә́ + ми + м.
Син	а́л + мый + сың,	эшлә́ + ми + сең.
Ул	а́л + мый,	эшлә́ + ми.
Без	а́л + мый + быз,	эшлә́ + ми + без.
Сез	а́л + мый + сыз,	эшлә́ + ми + сез.
Алар	а́л + мый + лар,	эшлә́ + ми + ләр.

2. Скажи о том, что:

не слушаешь, не любишь, не идёшь, не говоришь, не поздравляешь, не читаешь, не работаешь.

3. Җөмләләрне дәвам ит.

1) Без дәрестә́ я́змыйбыз, лә́кин ... .
2) Син китáп укы́мыйсың, чө́нки ... .

4. Җөмләләрне үрнәк буенча үзгәрт (измени).

Ү р н ә к: Айрáт китапханәгә́ бара́. – Айрáт китапханәгә́ бáрмый.

1) Айрáт китапханәчедә́н шигы́рь китабы́ соры́й.
2) Китапханәче́ Айраткá шигы́рь китабы́ бирә́.
3) Айраткá шигырьлә́р ошы́й.

5. Җөмләләрне дәвам ит.

1) Айрáт китапханәгә́ бáрмый, чө́нки ... .
2) Дусты́м китáп укы́мый, чө́нки ... .
3) Мин телеви́зор карáмыйм, лә́кин ... .

6. Диалогка төшеп калган (пропущенные) репликаларны яз. Дустың белән сөйләш.

1) – ... ?
– Юк, китапханәгә́ бáрмыйм.
– Телеви́зор кары́йсыңмы?
– Юк, ...
– ... ?
– Әнигә́ булышáм.

2) – Ко́ля, ә́йдә китапханәгә́ бара́быз.
– ... .
– Ни́ өчен ба́рмыйсың?
– ... .

3) – Сезнéң өйдә́ ни́нди китапла́р бар?
– ... .
– Сезнéң өйдә́ кем кита́п укы́й?
– ... .
– Син быéл ни́чә кита́п укыды́ң?
– ... .
– Китапханә́ ка́йда урнашка́н?
– ... .

7. Исеңдә калдыр!

турында́ – о, об, про
кыш турында́, дуслы́к турында́

8. Рассмотри рисунки и скажи, о чём книги.

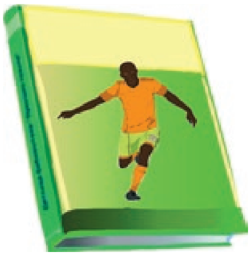

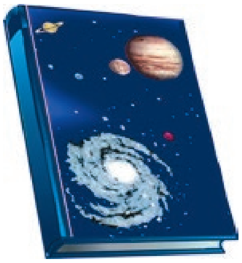

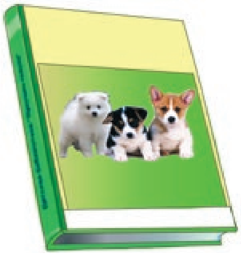

9. Сообщи другу о том, что:

– ты не идёшь сегодня в библиотеку, потому что к вам придут гости;
– ты берёшь книгу о собаках;
– ты читаешь книгу о собаках.

10. Диалогны укы, иптәшең белән сөйләш.

– Керергә́ рөхсә́тме, Алсу́ апа?
– Рәхи́м ит, Наи́л, уз.
– Сездә́ космона́втлар турында́ ките́п ба́рмы?
– Әйе́, бар.
– Би́регез әле.
– Ме́нә, ал.
– Рәхмә́т.

31–32 нче дәресләр

1. Дәвам ит.

Мин саны́йм.
Син саный... .
Ул саны́й.

Без саный... .
Сез саный... .
Ала́р саный... .

2. Исеңдә калдыр!

10 – ун	50 – илле́
20 – егерме́	60 – алтмы́ш
30 – уты́з	70 – җитме́ш
40 – кыры́к	80 – сиксә́н
90 – тукса́н	

3. Саннарны дөрес әйтергә өйрән.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

4. Үрнәк буенча дәвам ит.

31 – утыз бе́р	34 – ...	37 – ...
32 – ...	35 – ...	38 – ...
33 – ...	36 – ...	39 – ...

5. Исеңдә калдыр!

пять тетрадей – биш дәфтә́р
три девочки – өч кыз

6. Выбери правильный перевод словосочетания **восемь тетрадей:** а) сиге́з дәфтә́р; ә) сигезенче́ дәфтә́р.

7. Сөмбелә кайда ялгышты (ошиблась)?

Сөмбелә́

Дә́ү инде безне́ң Сөмбелә́,
Бишкә́ кадәр саны́й белә́:
– Бер,
И́ке,
Өч,
Дүрт,
Биш!
Ә́нә дөре́с саны́й ич!
– Я́ле, унга́ кадәр са́на! –
Дигә́н иде́к беркө́н аңа́.
Бола́й санап китте́ ул:
– А́лты,
Си́гез,
Җи́де,
Ун.

Әхмә́т Исха́к

8. **Исеңә төшер!**

Ни́чә? – Сколько?	**Ни́чәнче?** – Который?

9. Саннарны дәвам ит.

11 – унберенче́ 13 – ... 15 – ... 17 – ... 19 – ...
12 – ... 14 – ... 16 – ... 18 – ... 20 – ...

10. Кем ничәнче партада утыра?

Дами́р О́ля Серёжа Айгө́л Мара́т Искәндә́р

11. Шигырьне укы.

Бер атнада́ ни́чә көн?

Бер атнада́ ни́чә көн?
Бер атнада́ җиде́ көн.
Җиде́ төрле́ исеме́ –
Җидесе́н дә ятта́н бел:
Дүшә́мбе, сишә́мбе,
Чәршә́мбе,
Пәнҗешә́мбе, җомга́,
Шимбә́, якшә́мбе.

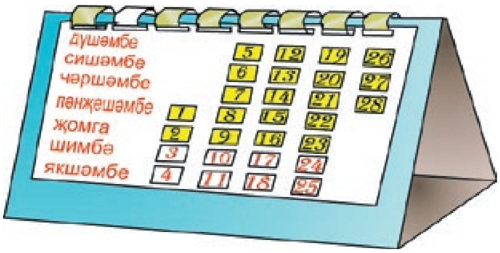

Гөлша́т Зәйна́шева

җидесе́н дә – все семь
ятта́н бел – знай наизусть

12. Назови дни недели в правильной последовательности.

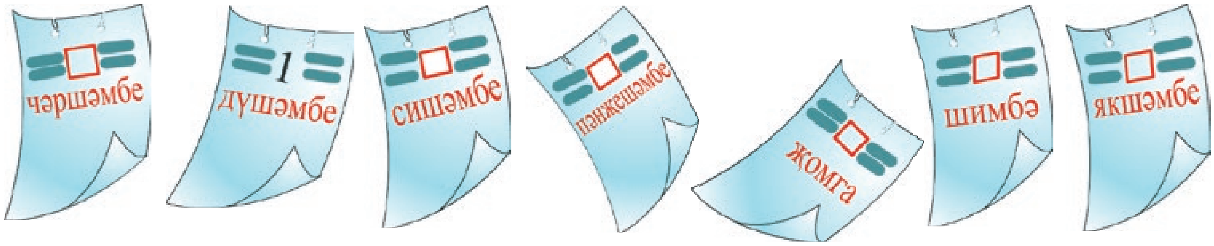

33–34 нче дәресләр

Проверь себя!

1. Поздравь учительницу с праздником 1 сентября.

2. Атнаның җиде көнен әйт. Дүшәмбегә, сишәмбегә дәресләр расписаниесен яз.

3. К тебе приехал друг. Ты знакомишь его со школой. Как скажешь о том, что:

– это ваша школа;
– ты учишься в третьем классе;
– ты учишься хорошо (плохо, средне)?

4. Перед новым учебным годом ты пересмотрел свои учебные принадлежности. Оказывается, у тебя нет ручки (тетради, дневника). Как скажешь об этом маме?

5. Ты покупаешь тетради. Продавщица предлагает тетради в клетку, а тебе нужны тетради в линейку. Как ты об этом скажешь?

6. Сораугa җавап бир.

Бу китапханә́ме?

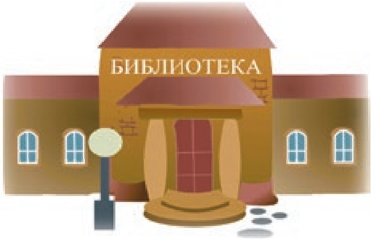

7. Переведи на татарский язык.

1) Я хожу в библиотеку, потому что много читаю.
2) Я пошёл в библиотеку, но она не работает.

8. Составь предложения со словами **янында́, лә́кин, чө́нки, турында́.**

9. Цифры потеряли свои обозначения, найди их.

10 –
20 –
30 –
40 –
50 –
60 –
70 –
80 –
90 –
100 –

алтмыш

туксан

ун

илле

егерме

сиксән

житмеш

утыз

йөз

кырык

10. Спроси у друга:

– приготовил ли он домашнее задание;
– что им задали на дом;
– какие оценки он получил сегодня;
– какие уроки ему нравятся.

КӨНДӘЛЕК РЕЖИМ

35–36 нчы дәресләр

1. **Исеңдә калдыр!**

Сәга́ть ни́чә? – Который час?
Сәга́ть ике́. – Два часа.
Сәга́ть ни́чәдә? – Во сколько часов?
Сәга́ть өчтә́. – В три часа.

2. Сәгать ничә?

3. Найди в предложениях слова, отвечающие на вопрос **нишли?**

1) Гали́ йокыда́н тора́, заря́дка ясы́й, иртәнге́ ашны́ ашы́й. 2) Гали́ мәктәпкә́ китә́. 3) Гали́ мәктәптә́н кайта́. 4) Гали́ дәре́с әзерли́. 5) Гали́ я́л итә. 6) Гали́ йоклы́й.

4. Измени глаголы из упражнения №3 по образцу и запиши их.

Үрнәк: **Ни́шли?**	**Ни́шләде?**
тора́	торды́

5. Рәсемгә кара. Гали турында сөйлә.

6. Рассмотри рисунок упражнения №5 и спроси у Гали, когда он выполняет эти действия.

Ү р н ә к: Гали́, син ка́йчан йокыда́н тора́сың?

7. Дәвам ит.

а) Мин йокыда́н тора́м.
Син йокыда́н тора́сың.
Ул йокыда́н тора́.

ә) Мин заря́дка ясы́йм.
Син ... .
Ул ... .

37–38 нче дәресләр

1. Слова и словосочетания заблудились. Помоги им найти свой домик.

Йокыда́н торды́м, сикерде́м, дәре́с әзерләде́ң, ашады́м, йокыда́н торды́ң, чәй эчте́м, өйгә́ кайтты́ң, кино́ карады́м.

2. Измени слова по образцу.

Ү р н ә к: Мин сикерде́м, җырлады́м.
Син сикерде́ң, җырлады́ң.
Ул сикерде́, җырлады́.

С ү з л ә р: торды́, эчте́, ясады́, әзерләде́.

3. Дополни диалог и поговори с соседом по парте.

– Син сәга́ть ни́чәдә торды́ң?
– ... .
– Син сәга́ть ни́чәдә ашады́ң?
– ... .
– Син сәга́ть ни́чәдә мәктәпкә́ китте́ң?
– ... .
– Сәга́ть ни́чәдә мәктәптә́н кайтты́ң?
– ... .
– Сәга́ть ни́чәдә уйнады́ң?
– ... .

– Сәгáть ни́чәдә дәрéс әзерләдéң?
– … .
– Сәгáть ни́чәдә телеви́зор карадыќң?
– … .
– Сәгáть ни́чәдә йокларгá яттыќң?
– … .

4. Продолжи по образцу.

1 – бер	2 – …	3 – …	3 – …	2 – …
11 – унбéр	22 – …	12 – ….	13 – …	21 – …

5. Как ответит Марат на вопросы?

– Марáт, син бүгéн сәгáть ни́чәдә йокыдáн тордыќң?
– … .
– Марáт, син бүгéн сәгáть ни́чәдә футбóл уйнадыќң?
– … .
– Марáт, син бүгéн сәгáть ни́чәдә кибеткә́ бардыќң?
– … .

6. Исеңдә калдыр!

иртә́н – утром
иртәнгé аш [иртәңгә̆́ а°ш] – завтрак

көндéз – днём
көндезгé аш [көндөзгө́ а°ш] – обед

кич – вечером
кичкé аш [кичкә̆́ а°ш] – ужин

7. Составь свой режим дня и расскажи другу.

1) Сәгáть ... йокыдáн торáм, иртәнгé аш ашы́йм.
2) Сәгáть ... мәктәптә́ укы́йм.
3) Сәгáть ... көндезгé аш ашы́йм.
4) Сәгáть ... я́л итәм.
5) Сәгáть ... дәрéс әзерли́м.
6) Сәгáть ... кичкé аш ашы́йм.
7) Сәгáть ... йоклы́йм.

8. Задайте друг другу вопросы по содержанию упражнения №7.

39–40 нчы дәресләр

1. Диалогны укы. Дустың белән сөйләш.

– Марáт, син кáйчан йокыдáн торáсың?
– Сәгáть жидедә́. Ә син?
– Ми́н дә жидедә́ торáм.
– Иртә́н син ни́шлисең?
– Юынáм, зарядка ясы́йм, чәй эчә́м. Аннáн соң (потом) мәктәпкә́ китә́м.
– Син ни́чәнче смéнада укы́йсың?
– Беренчé смéнада укы́йм, ә син?
– Ми́н дә беренчé смéнада.
– Мәктәптә́н сәгáть ни́чәдә кайтáсың?
– Сәгáть бердә́.

2. Расскажите друг другу о своём режиме дня.

3. Бу сүзләрне дөрес укыйсыңмы?

Сәгать [сәғә́т], даң-даң [да°ң да°ң], таң [та°ң], калган [ка°лға́н], Марат [ма°ра́т], харап [ха°ра́п], соңга калган [сŏңға́ қа°лға́н], карап йөр [қа°ра́п йөр].

4. Шигырьне укы.

Сәга́ть

Сәга́ть суга́: «Даң-даң!..»
Хәбә́р итә́ таңна́н:
Мәктәпкә́ барырга́
Унби́ш мину́т калга́н.
Сәга́ть йөри́: «Келт-келт!..
Тиз мәктәпкә́ кит, кит!..»
Мара́т аңа́ дәшә́:
«Ту́кта, мине́ көт, көт!»
Сәга́ть жырлы́й: «Диң-диң!..
Мин бит тукты́й бе́лмим.
Монна́н ары́, диң, диң!
Миңа́ кара́п йөр син!..»

Муса́ Җәли́л

5. Найди в стихотворении предложения, в которых говорится:

– о том, что Марат опоздал;
– о чём просит Марат у часов;
– о чём поют часы.

6. Выучи 4 понравившиеся строки стихотворения.

41 нче дәрес

Проверь себя!

1. Расскажи о своём режиме дня.

2. Спиши, вставляя пропущенные буквы.

1) Мин сәга́ть сигездә́ мәктәп... барды... . 2) Аза́т мәктәп... өйгә́ сәга́ть бердә́ кайта́. 3) Бәйрә́м сәга́ть унбердә́ башланды...? 4) Син урам... чыктың...?

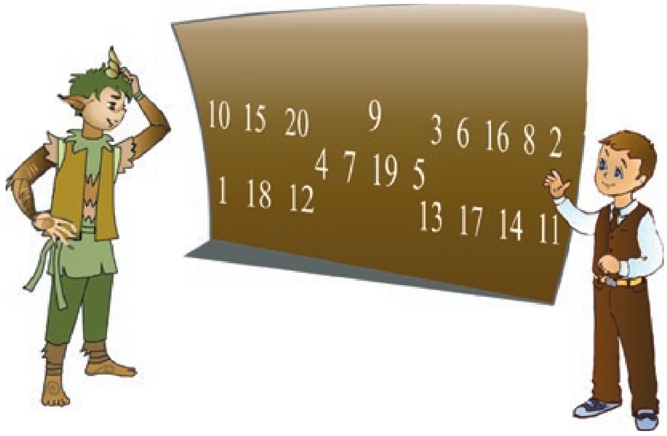

3. Помоги Шурале назвать числа по порядку.

4. Как изменятся выделенные слова, если действия уже произошли?

Айда́р иртә́н **тора́**, заря́дка **ясы́й**, салкы́н су́ белән **юына́**. Анна́н соң чәй **эчә́** һәм мәктәпкә́ **китә́**.

5. Спроси у друга, во сколько часов он встал, пришёл в школу, вернулся из школы домой.

АШХАНӘДӘ

42–44 нче дәресләр

1. Исеңдә калдыр!

ашханә́ – столовая
кәбестә́ ашы́ – щи
ботка́ – каша
токмачлы́ аш – суп с лапшой
пешекче́ – повар
кесә́л – кисель
пешерә́ – варит

2. Бу сүзләрне дөрес укыдыңмы?

Ашханә [а°шхәнә́], пешекче [пә̆шә̆кчә̆́], токмачлы [тоқмачлы́], пешер [пә̆́шә̆р], төрле [төрлә́], ботка [бо̆тқа́], кәбестә [кәбә̆стә́].

3. Нокталар урынына тиешле кушымчаларны һәм сүзләрне куй.

1) Мин (ка́я?) ашханә... бара́м. 2) Мин (ка́йда?) ашханә... ашы́йм. 3) Мин (ка́йдан?) ашханә... чыга́м.

4. Исеңә төшер!

иртәнге аш [иртәңгә́ а°ш] – завтрак
көндезге аш [көндөзгә́ а°ш] – обед
кичке аш [кичкә́ а°ш] – ужин

5. Укы.

Ашханәдә́

Безне́ң мәктәптә́ ашханә́ бар. Пешекче́ апала́р тәмле́ ашла́р пешерә́ләр. Без көндезге́ ашны́ ашханәдә́ ашы́йбыз. Безгә́ ашханә́ ошы́й.

Меню́ төрле́-төрле́ була́. Безгә́ кәбестә́ ашы́ да, токмачлы́ аш та пешерә́ләр.

Ә боткала́р котле́т белән тәмле́ була́. Анна́н соң без чәй, компо́т, кесә́л эчә́без. Без пешекче́ апаларга́ рәхмә́т әйтә́без.

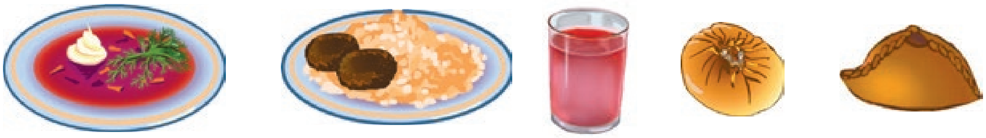

6. Җөмләләрне «Ашханәдә» тексты тәртибендә (по содержанию текста) урнаштыр.

1) Ә дөге́, карабода́й, солы́ боткалары́ котле́т белән тәмле́ була́. 2) Безне́ң мәктәптә́ ашханә́ бар. 3) Без көндезге́ ашны́ ашханәдә́ ашы́йбыз. 4) Безгә́ кәбестә́ ашы́ да, токмачлы́ а́ш та пешерә́ләр. 5) Без пешекче́ апаларга́ рәхмә́т әйтә́без.

7. Җөмләләрне киңәйтеп (распространив) яз.

Ү р н ә к: Ашханәдә́ ашы́йм.
Мин ашханәдә́ ашы́йм.
Мин бүге́н ашханәдә́ ашы́йм.
Мин бүге́н ашханәдә́ ботка́ ашы́йм.

Җ ө м л ә л ә р: Пешекче́ пешерә́. Без рәхмә́т әйтә́без.

8. Дополни диалоги. Поговори с соседом по парте.

а) – Сезне́ң мәктәптә́ ашханә́ ба́рмы?
– ... .
– ... ?
– Әйе́, мин ашханәдә́ көндезге́ ашны́ ашы́йм.
– Син нә́рсә ярата́сың?
– ... .
– Ми́н дә ботка́ ярата́м.

ә) – Ә́йдә ашханәгә́ бара́быз.
– ... .
– Ни́гә ба́рмыйсың?
– Мин ашады́м инде.

9. Спроси у друга:

– любит ли он каши;
– вкусно ли варят в столовой суп;
– нравится ли ему в столовой;
– пьёт ли он утром чай;
– ест ли он днём суп.

10. Бу ашамлыкларны пешекчеләрдән сора.

11. «Ашханәдә» текстын сөйләргә өйрән.

45–46 нчы дәресләр

1. Ә син бу ризык исемнәрен беләсеңме?

2. Рассмотри рисунки упражнения №1:

а) узнай у друга:
- любит ли он эти блюда;
- предложи ему эти блюда;
- нужны ли ему эти блюда;

б) спроси у повара:
- есть ли эти блюда;
- сколько они стоят.

3. Кайсы ризык татлы, кайсы ризык итле? Таблицага яз.

Татлы́ ризыклáр	Итлé ризыклáр
...	...

Р и з ы к л а р: ко́ш теле, бәле́ш, өчпочма́к, гөбәдия́, коймá́к, пилмә́н, алма́ пирогы́, чәкчә́к, токмачлы́ аш.

4. Җөмләләр төзе.

Без	көнде́з	?	кичке́ аш		
	иртә́н		көндезге́ аш		ашы́йбыз.
	кич		иртәнге́ аш		

5. Вставь в диалоги пропущенные реплики.

а) – ... ?
– Әйе́, мин ботка́ ашады́м.
– ... ?
– Дөге́ боткасы́.
– ... ?
– Би́к тәмле́.

ә) – Бүге́н сезгә́ кунакла́р килә́ме?
– ... .
– Нә́рсәләр пешерә́сез?
– ... .

6. Предложи другу:

– вместе пообедать;
– пойти вместе в столовую.

7. Диалогны дәвам итегез.

– Исә́нмесез! Керергә́ мөмки́нме?
– Ке́регез, у́зыгыз, өстә́л янына́ у́тырыгыз!
– Рәхмә́т. Ни́нди мату́р өстә́л!
– Ә́йдәгез, җилә́к-җимешлә́р а́шагыз.
– ... .

8. Допустим, к вам пришли гости. Ты их приглашаешь за стол, угощаешь фруктами. Если ты правильно решишь кроссворд, то отгадаешь, кто к вам придёт.

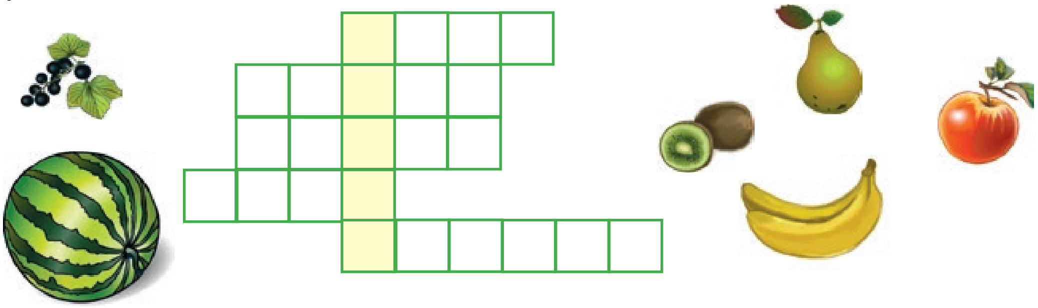

47–49 нчы дәресләр

1. Җөмләләр төзе.

Мин 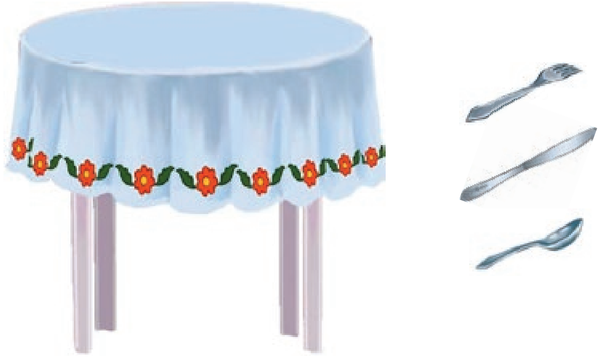 куя́м.

2. Бу сүзләрне дөрес укы.

Кашык [қа°шы́қ], кул [қул], урын [уры́н], авыз [а°wы́з], урындык [урынды́қ], пычак [пыча́қ].

3. Допустим, ты сидишь с другом за столом. Узнай:

– есть ли у него ложка, вилка, тарелка;
– будет ли он есть салат;
– будет ли он пить чай, компот.

4. Исеңә төшер!

Ке́мне? – Кого? әбине́, бабайны́	**Нә́рсәне?** – Что? Чего? чәйне́, ашны́, кашыкны́

5. Исеңдә калдыр!

ю – мой **сөрт** – вытирай	**та́рат** – раздай **куй** – положи

6. Нокталар урынына кушымчаларны куеп, күнегүне күчереп яз.

1) О́ля, пычак... сөрт.
2) Пе́тя, кулың... ю.
3) Айда́р, урындыгың... өстә́л янына́ куй.
4) Алсу́, чәнечкеләр... , кашыклар... та́рат.

7. Азат нишли?

8. Используя содержание упражнения №6, поговорите друг с другом.

9. Шигырьне укы.

Аш вакыты́

Тәлинкә́, кашыкла́р,
Чәнечке́, пычакла́р
Тарата́ дежу́рный –
Аш урыны́ әзерли́...
Эштә́ би́к оста́ ул,
Чиста́ ул, пөхтә́ ул.
Тәлинкә́, кашыкны́ң
Битләре́н сөртә́ ул.
Тәртипне́ белә́без:
Кул юы́п керә́без.
Әйбәтлә́п кенә без
Ашы́йбыз, эчә́без.
Бер сүз дә дә́шмибез,
Тү́кмибез, чә́чмибез.
«Апа́, би́к рәхмә́т!» – дип,
Урынна́н тора́быз,
Авызны́ чайкы́йбыз,
Кулларны́ юа́быз,
Ә урындыкларны́
Урынына́ куя́быз.

Бари́ Рәхмә́т

чайкы́йбыз – полощем
дә́шмибез, эндә́шмибез – не говорим, молчим
тү́кмибез, чә́чмибез – не проливаем, не высыпаем
урынына́ куя́быз – ставим на место

10. Нокталар урынына сүзләр куй, җөмләләрне укы.

1) Дежу́р укучы́ ... әзерли́. 2) Дежу́р укучы́ ..., ..., ... тарата́. 3) Без ... юа́быз. 4) Без апага́ ... әйтә́без, ... урынына́ куя́быз.

11. Таблицаны тутыр, сөйләргә өйрән.

Әдәпле (воспитанный) кеше	Әдәпсез (невоспитанный) кеше
кулы́н юа	кулы́н ю́мый
...	...

12. Попроси сестру:

– вытереть ложки;
– положить салфетки;
– помыть посуду;
– раздать тарелки, ложки.

13. Как скажешь, если действия упражнения №11 выполнил ты? Запиши в тетрадь.

14. Таблицаны тутыр.

Глаголы	Вопросы
сөрттé ң	сөрттéңме?
юды́ң	...
куйды́ң	...
тараттыы́ң	...

15. Спроси у сестры:

– вытерла ли она ложки;
– помыла ли она посуду;
– положила ли она салфетки;
– раздала ли она ложки.

16. Допустим, ты дежурный по столовой. Расскажи, что ты делаешь.

17. Шигырьне сәнгатьле укырга өйрән.

50–51 нче дәресләр

1. Исеңдә калдыр!

Ка́я?	**Ка́йда?**	**Ка́йдан?**
янына́	янында́	яныннáн

өстә́л янына́
(к столу)

өстә́л янында́
(у, около стола)

өстә́л яныннáн
(от стола)

2. Поставь к выделенным словам вопросы, переведи предложения.

1) О́ля **өстә́л янына́** утырды́.
2) О́ля **өстә́л яныннáн** китте́.
3) О́ля **өстә́л янында́** уйны́й.

3. Нокталар урынына кушымчалар өстә.

1) Ләйсә́н (ка́я?) такта́ яны... чыкты́.
2) Ләйсә́н (ка́йда?) такта́ яны... тора́.
3) Ләйсә́н (ка́йдан?) такта́ яны... китте́.

4. Как скажешь о том, что Марат:

– играет около школы;
– идёт в школу;
– отошёл от доски?

5. Диалогларны сөйләшегез.

а) – Пе́тя, чәй эчә́сеңме?
– Әйе́, эчә́м.
– Ә́йдә өстә́л янына́ у́тыр.
– Рәхмә́т.

ә) – Әни́, өстәлдә́ ипи́ юк.
– Улы́м, ипи́ шкафта́, үзе́ң ал.
– Рәхмә́т, әни́, хә́зер ала́м.

б) – Улы́м, мә ипи́, тәлинкәгә́ куй.
– Ярый́, әни́, куя́м.

6. Ноктaлар урынына кушымчалар куеп, күчереп яз.

1) Кашы́к (ка́я?) идән... төште́.
2) (Ка́йда?) Тәлинкә... икмә́к бар.
3) Икмәкне́ (ка́йдан?) тәлинкә... алды́.

7. Как скажешь о том, что ложка упала на пол? Попроси сестрёнку:

– поднять ложку с пола;
– положить ложку на стол.

8. Попроси Гузель:

– положить хлеб на тарелку;
– разложить ложки, вилки;
– поставить вазу на стол.

9. 8 нче күнегүне язмача эшлә.

52–54 нче дәресләр

1. **Исеңдә калдыр!**

Если ты хочешь сказать, что начинаешь что-либо делать, то говоришь так:
уйны́й башлады́м – я начал играть,
эшли́ башлады́м – я начал работать.

2. Тәрҗемә ит.

Мин уйны́й башлады́м. Без уйны́й башлады́к.
Син уйны́й башлады́ң. Сез уйны́й башлады́гыз.
Ул уйны́й башлады́. Ала́р уйны́й башладыла́р.

3. Скажи о том, что ты начал есть суп, пить чай, пить кисель.

4. Спроси у друга, начал ли он есть суп, пить чай, пить кисель.

5. Бирелгән сүзләрдән җөмләләр төзеп, дәфтәреңә яз.

1) Ул, башлады́, өчпочма́к, ашы́й.
2) Тәлинкәләрне́, юа́, дежу́р, укучы́, башлады́.

3) Ко́ля, өстә́л, килде́, янына́, һәм, кисә́, ипи́, башлады́.

6. Рәсемнәргә кара һәм җөмләләр төзе.

7. Бу сүзләрне дөрес укырга өйрән.

Балалар [ба°лала́р], ашханә [а°шхәнә́], башлады [ба°шлады́], янына [йа°ны̆на́], ясады [йа°сады́], куйды [қуйды́].

8. Текстны укы.

Икмә́к

Балала́р ашханәгә́ килделә́р һәм өстә́л янына́ утырдыла́р. Пешекче́ апа́ тәлинкәгә́ икмә́к куйды́. Искәндә́р икмә́к белән уйны́й башлады́. Ул икмәкне́ чәнечке́ белән алды́ һәм вертолёт ясады́. Икмә́к идәнгә́ төште́. Бөте́н кеше́ Искәндәргә́ карады́. Мала́й ипине́ идәннә́н алды́ да яңада́н (снова) тәлинкәгә́ куйды́.

Ә́йтегез әле, балала́р, Искәндә́р ни́нди нача́р эш эшләде́?

Хәлә́ф Гарда́новтан

9. Дөрес тәрҗемәләрне тап, алар белән җөмләләр төзе.

к столу	**с пола**	**снова**
1) өстәлдә́	1) идәндә́	1) яңада́н
2) өстә́л янына́	2) идәннә́н	2) анна́н соң

10. Җөмләләрне «Икмәк» тексты эчтәлеге тәртибе буенча урнаштыр.

1) Искәндә́р икмәкне́ чәнечке́ белән алды́. 2) Пешекче́ апа́ тәлинкәгә́ икмә́к куйды́. 3) Мала́й икмәкне́ идәннә́н алды́ да яңада́н тәлинкәгә́ куйды́. 4) Балала́р ашханәгә́ килделә́р һәм өстә́л янына́ утырдыла́р.

11. Ике раслауның (из двух утверждений) кайсысы дөрес?

1) Искәндә́р өстә́л янында́ икмә́к белән уйнады́.
Искәндә́р өстә́л янында́ икмә́к белән уйна́мады.

2) Мала́й икмәкне́ идәннә́н алды́.
Мала́й икмәкне́ идәнгә́ куйды́.

12. Җөмләләрне киңәйтеп яз.

1) Балала́р килделә́р.
2) Пешекче́ апа́ куйды́.
3) Икмә́к төште́.

13. Тәрҗемә ит.

1) Я подошёл к столу. 2) Я беру со стола хлеб. 3) Он положил хлеб на стол. 4) Хлеб упал на пол. 5) Подними хлеб с пола.

14. Искәндәргә бу сыйфатларның (из этих качеств) кайсысы туры килә?

Эшчә́н, тыры́ш, яхшы́ мала́й, нача́р мала́й, ярдәмче́л, әдәпле́, әдәпсе́з.

15. Какие советы дадут друзья Искандеру?

16. Текст эчтәлеген план буенча сөйлә.

1) Балала́р ка́я килделә́р?
2) Пешекче́ апа́ тәлинкәгә́ нә́рсә куйды́?
3) Искәндә́р икмә́к белән нә́рсә ясады́?
4) Икмә́к ни́шләде?
5) Искәндә́р ни́нди нача́р эш эшләде́?

55–57 нче дәресләр

1. Нәрсә ашыйбыз, нәрсә эчәбез? Таблицага яз.

Эчәбез	Ашыйбыз
...	...

А ш а м л ы к л а р: сөт, аш, шулпа́, ит, ботка́, чәй, пилмә́н, йомырка́, каты́к, компо́т, кыстыбы́й, гөбәдия́, коймá́к, каймá́к, пыла́у, сок, кесә́л.

2. Син ризык исемнәрен дөрес укыйсыңмы? Үзеңне тикшер.

Бавырсак [ба°wы̆рса́қ], өчпочмак [өчпŏчма́қ], кош теле [қŏ́штә̆лә̆], бәлеш [бәлә̆́ш], сумса [сумса́], кыстыбый [қы̆сты̆бы̆́й].

3. 1 нче күнегүдәге ашамлык исемнәре белән 5 сорау җөмлә төзе.

4. Диалогны дәвам ит.

– Бүге́н ашханәдә́ кем дежу́р?
– Мин.
– Син анда́ ни́шлисең?
– ... .

5. Шигырьне укы.

Кунакла́р

Без әзерли́без табы́н,
Китере́п бө́тен ягы́н.
Уртага́ куйдыќ чәчә́к,
Чәчә́к янына́ – чәкчә́к,
Бавырса́к һәм кө́ш теле.
Ризыкла́р төрле́-төрле́ –
Сумса́, бәле́ш, өчпочма́к,
Гөбәдия́ һәм коймаќ.
Һә́ркемгә чыга́р өле́ш,
Бар кыстыбы́й һәм бәле́ш.
– Җи́тешегез, кунакла́р!
Кыста́тмагыз, кунакла́р!
Өйгә́ кайты́п китәргә́
Ашы́кмагыз, кунакла́р.

Шәүкә́т Гали́ев

6. Иптәшеңнән сора: өстәлдә нинди ризыклар бар, нинди ризыклар юк?

7. Ошаса, шигырьне ятла.

8. Диалогка төшеп калган җөмләләрне өстә, дустың белән сөйләш.

– Бүге́н сезгә́ кунакла́р килә́ме?
– … .
– Нә́рсәләр пешерә́сез?
– … .

9. Используя содержание стихотворения «Кунаклар», напиши, как ты накрываешь стол.

58–59 нчы дәресләр

Проверь себя!

1. Татар халык ашлары исемнәрен ата (назови). Син аларның кайсыларын (которые из них) яратасың?

2. Найди соответствующий перевод. Составь предложения.

өстә́л өстендә́	около стола
өстә́л астында́	под столом
өстә́л янында́	на столе
өстә́л артында́	перед столом
өстә́л алдында́	за столом

3. Нокталар урынына кушымчалар куеп, күчереп яз.

1) Мин мәктәп… кайта… .
2) Иртәгә́ мин әние́м белән кибет… бара… .
3) Әти́ эш… со́ң кайт… .

4. Как ты скажешь, что:

– завтракаешь дома;
– обедаешь в школе;
– ужинаешь с семьёй?

5. Попроси себе:

– суп с лапшой;
– рисовую кашу;
– щи.

6. Спроси у друга:

– какие каши он любит;
– какой суп он любит;
– нравится ли ему в столовой.

7. Нокталар урынына тиешле хәрефләр куй һәм дәфтәреңә яз.

1) Б...л...л...р ...стәл ...нына утырдылáр һәм ...шый башладылáр.

2) Б...л...л...р ...стәл ...ыннан кит...еләр һәм уйн...й башладылáр.

3) Б...л...л...р ...стәл ...нында ...шый башладылáр.

8. 1) Как скажешь маме о том, что ты голодный, сытый, ел в столовой, любишь яблоко?

2) Как скажешь о том, что в столовой: суп горячий; чай холодный; есть ржаной хлеб, а белого хлеба нет?

9. Прочитай диалог, вставляя пропущенные предложения. Разыграй его с соседом по парте.

– Алсу́, син нәрсә ашы́йсың?
– ... .
– ... ?
– Әйе́, мин компо́т эчә́м.
– ... ?
– Юк, миңа́ ак ипи́ кирә́к түгел, миңа́ кара́ ипи́ кирә́к.

10. Рәсемгә кара һәм схемалар буенча диалоглар төзе.

1) Вопрос – вопрос – ответ.
2) Вопрос – вопрос – ответ – согласие.

БЕЗ ӘТИ-ӘНИЛӘРГӘ БУЛЫШАБЫЗ

60–62 нче дәресләр

1. Сүзләрне дөрес укы.

Шагыйрь [ша°ғи́р], шигырь [шиғә̆́р], бөек [бөйө́к], авыр [а°wы́р], өлкәннәр [өлкә̄нә́р], тормыш [то̆рмо̆́ш]

2. Җөмләләр төзеп языгыз.

Са́ша			яза́.
Мин	шигы́рь	?	ятлы́й.
Шагы́йрь			укы́йм.

3. Укы һәм тәрҗемә ит.

1) Габдулла́ Тука́й – бөе́к шагы́йрь. Ул – тата́р халы́к шагыйре́.
2) Алекса́ндр Серге́евич Пу́шкин – бөе́к шагы́йрь. Ул – рус халы́к шагыйре́.

4. Исеңдә калдыр! Запомни!

Кем? – Кто?	**Ке́мнең? – Кого? Чей?**
шагы́йрь – поэт	шагыйрь**не́ң** – у поэта, поэта
ул – он	**аны́ң** – у него, его

шагыйрь**не́ң** китаб**ы́** – книга поэта
аны́ң китаб**ы́** – его книга

5. Поговорите с другом по образцу о том, кому принадлежат вещи, лежащие на партах.

Ү р н ә к: Бу ке́мнең дәфтәре́? Бу – Ю́раның дәфтәре́.

6. Прочитай. Поставь вопросы к выделенным словам. Найди в них окончания. Переведи.

1) **Шагыйрьне́ң** тормышы́ авы́р. 2) **Аны́ң** әнисе́ дә, әтисе́ дә юк. 3) **Габдулла́ Тукайны́ң** шигырьләре́ мату́р. 4) **Шагыйрьне́ң** туга́н көне́ – 26 нчы апре́ль.

7. Исеңдә калдыр!

его (её) мама – **аны́ң** әнисе́; **әнисе́**
его (её) папа – **аны́ң** әтисе́; **әтисе́**

8. Текстны укы. Габдулла Тукай турында сөйләргә өйрән.

Габдулла́ Тука́й – бөе́к шагы́йрь. Ул би́к күп шигырьлә́р, әкиятлә́р язга́н.

Аны́ң әсәрләре́н өлкәннә́р дә, кечкенәлә́р дә би́к ярата́лар.

Шагыйрьне́ң тормышы́ би́к авы́р була́. Габдулла́ әтисе́з һәм әнисе́з үсә́. Ул 27 ел гына яши́.

26 нчы апре́ль – шагыйрьне́ң туга́н көне́. Ул көнне́ Казанда́ шигы́рь бәйрәме́ була́.

әсә́р – произведение **бөе́к** – великий

9. Составь предложение из данных слов.

Шигырьләре́н, Габдулла́ Тукайны́ң, ярата́лар, өлкәннә́р дә, би́к, кечкенәлә́р дә.

10. Нокталар урынына тиешле хәрефләр куеп, күчереп языгыз.

Б...ек шаг...йр...; шиг...рьләр, әки...тл...р язга́н; ...лкән...әр, к...чк...нәләр ...раталар.

11. Сорауларга җавап бир.

1) Габдулла́ Тука́й кем ул?
2) Ул ни́нди әсәрлә́р язга́н?
3) Ул ни́чә ел яшәгә́н?
4) Шагыйрьне́ң туга́н көне́ ка́йчан?

12. Используя вопросы упражнения №11, поговори с соседом по парте о жизни Габдуллы Тукая.

63–65 нче дәресләр

1. Исеңдә калдыр!

Когда мы обращаемся к родителям ласково, с любовью, то говорим: **әткә́й, әнкә́й, әбекә́й, бабака́й.**

2. Таблицаны үрнәк буенча дәвам ит, дәфтәреңә яз.

Ни́чә?	Ни́чәнче?
бер	беренче́
ике́	...
өч	...
дүрт	...
биш	...

3. Шигырьне укы. Гаиләдә ничә кеше?

Безнéң гаилә́

Әткә́й, әнкә́й, мин, апа́й, әби́, баба́й һәм бер песи́ –
Безнéң өйдә́ без җидә́ү: безнéң песи́ – җиденчесé.
Бергә́ ашы́й, чәй эчә́, безнéң белән бергә́ йоклы́й ул,
Хезмәтé дә бар, өйнé тычка́н явызда́н саклы́й ул.

Габдулла́ Тука́й

җидә́ү – семеро **явы́з** – злой

4. Сорауларга җавап бир.

1) Гаиләдә́ ни́чә кешé бар? 2) Ала́р кéмнәр? 3) Песи́ ни́чәнче?

5. **Исеңә төшер!**

минé м	абыéм	апа́м	әниéм	баба́м
синéң	абыéң	апа́ң	әниéң	баба́ң
аны́ң	абыйсы́	апасы́	әнисé	бабасы́

6. Помоги буквам **ә**, **е** найти свои места.

Б...зн...ң гаил... би́к зур. Гаил...дә алты́ к...ш...: ...ти, ...ни, апа́, абы́й, эн...м һ...м мин.

7. Диалогка төшеп калган репликаларны өстә.

– О́ля, сезне́ң гаиләдә́ ке́мнәр бар?
– … .
– Әние́ң ка́йда эшли́?
– … .
– Мине́м әтие́м заводта́ эшли́. Ә сине́ң әтие́ң ка́йда эшли́?
– … .

8. Исеңдә калдыр!

1. **-чы/-че** – словообразовательный аффикс, который, присоединяясь к основе, образует названия профессий:

эш (работа) – эш**че́** (рабочий),
җыр (песня) – җыр**чы́** (певец),
балы́к (рыба) – балык**чы́** (рыбак).

2. Если хочешь сказать, кто кем работает, то говоришь:

Мине́м әние́м – сатучы́. – Моя мама – продавщица.

Мине́м әние́м сатучы́ булы́п эшли́. – Моя мама работает продавщицей.

9. Сүзләрдән профессия исемнәре ясa. Сүзләрне тәрҗемә ит, җөмләләр төзе.

Бакча́, балы́к, тиме́р, тегү́, төзү́, китапханә́, тәрбия́.

10. Кем работают твои родственники? Продолжи.

1) Мине́м әтие́м … .
2) Мине́м әние́м … .
3) Мине́м апа́м … .
4) Мине́м абые́м … .

11. Рәсемнәргә карап, профессия исемнәрен әйт.

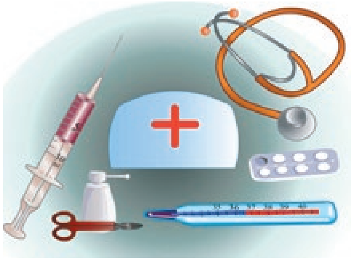

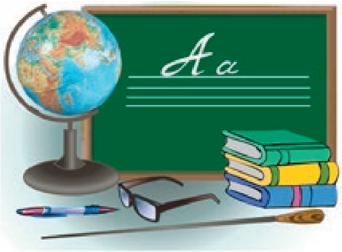

12. Ул кем?

1) Ул мәктәптә́ укыта́. 2) Ул кибеттә́ ашамлыклар́ сата́. 3) Ул бакчада́ яшелчәләр́ үстерә́. 4) Ул матур́ күлмәкләр́ тегә́. 5) Ул яхшы́ хикәяләр́ яза́. 6) Ул шәһәрдә́ йортлар́ төзи́.

13. Спроси у соседа по парте:

– сколько человек у него в семье;
– есть ли у него сестра, брат;
– есть ли у него дедушка, бабушка;
– кем работает его папа (мама, бабушка, дедушка).

14. Диалогны укы, иптәшең белән сөйләш.

– О́ля, син ка́я бара́сың?
– Кибеткә́. Мине́м әние́м – сатучы́.
– Әние́ң ни́нди кибеттә́ эшли́?
– Ашамлыкла́р кибетендә́. Ә сине́ң әние́ң ке́м булы́п эшли́?
– Тегүче́ булы́п эшли́. Ул мату́р киемнә́р тегә́.

15. Бу предметлар кемгә кирәк? Үрнәк буенча әйт.

Ү р н ә к: Кран төзүчегә́ кирә́к.

16. «Безнең гаилә» шигырен сәнгатьле укырга өйрән.

66–68 нче дәресләр

1. Переведи по образцу. Составь предложения.

О б р а з е ц: его (её) мама – аны́ң әнисе́; әнисе́

его (её) папа – ...
его (её) бабушка – ...
его (её) дедушка – аны́ң бабасы́; бабасы́
его (её) сестра – ...
его (её) брат – ...

2. Научись правильно произносить эти слова. Они помогут тебе прочитать рассказ без ошибок.

Үзе [үзә̆́], тора [тŏрá], урын [уры́н], җыя [җыйá], ясый [йа°сы́й], файдалы [фа°йдалы́], тәмле [тәмлә̆́], киенә [кийә̆нә́], көндез [көндө́з].

3. Дөрес тәрҗемәне тап.

полезная	**хвалит**	**одевается**
1) пөхтә́	1) шатлана́	1) кия́
2) акыллы́	2) юына́	2) кие́м
3) файдалы́	3) макты́й	3) киенә́

4. Текстны укы. Яңа сүзләрне тап (найди).

Акыллы́ мала́й

Ди́ма – зур мала́й. Иртә́н үзе́ тора́, уры́н җыя́. Заря́дка ясы́й, чө́нки заря́дка файдалы́. Ди́мага әнисе́ тәмле́ чәй бирә́. Мала́й чәй эчә́, рәхмә́т әйтә́. Анна́н соң киенә́, мәктәпкә́ китә́. Ул өйгә́ көнде́з кайта́. Өйдә́ әтисенә́ һәм әнисенә́ булыша́. Әтисе́ һәм әнисе́ шатлана́лар. Ала́р Ди́маны макты́йлар.

5. Найди в тексте «Акыллы малай» предложения, соответствующие данным рисункам.

6. Помоги предложениям найти своё место.

1) Ди́мага әнисе́ тәмле́ чә́й ясы́й. 2) Ди́ма – зу́р мала́й. 3) Ди́ма көнде́з өйгә́ кайта́. 4) Ди́ма иртә́н үзе́ тора́, уры́н җыя́. 5) Ди́маның әтисе́ һәм әнисе́ шатлана́лар.

7. **Исеңә төшер!**

Ни́ өчен? – Почему?
чөнки – потому что
шуңа́ күрә – поэтому

1) Мине́м кулы́м чиста́, **чөнки** сабы́н белән юа́м.

2) Мин кулымны́ сабы́н белән юа́м, **шуңа́ күрә** ул чиста́.

8. Җөмләләрне дәвам ит (продолжи).

1) Ди́ма заря́дка ясы́й, чөнки … . 2) Аны́ң кулы́ чиста́, чөнки … . 3) Ди́ма – яхшы́ мала́й, чөнки … . 4) Ди́ма кита́п укы́й, шуңа́ күрә … . 5) Ди́ма әнисенә́ булыша́, шуңа́ күрә … .

9. Составь вопросы к предложениям текста «Акыллы малай».

10. Составь вопросительные предложения к тексту со словами **ни́нди? ни́шли? ка́йчан? ке́мне?**

11. Подготовься к конкурсу «Лучший рассказчик».

69–71 нче дәресләр

1. Объявляется конкурс на лучшего рассказчика текста «Акыллы малай». Не забудь оценить рассказ товарища.

2. Выпиши из текста «Акыллы малай» слова, обозначающие действие. Измени их по образцу.

Ү р н ә к: тора́ – торды́.

3. Попробуй пересказать содержание текста, используя глаголы упражнения №2.

4. **Исеңдә калдыр!**

Если хочешь похвалить кого-либо, скажи так:
Син яхшы́ кыз (мала́й)!
Син акыллы́! Син әйбә́т!

5. Найди в тексте «Акыллы малай» действия Димы, за которые его можно похвалить.

6. Дима бу эшләрнең кайсын эшләде? Ә син кайсын эшлисең?

7. Игра «Похвали меня».

Ход игры: ты говоришь о своём хорошем поступке, а сосед по парте тебя должен похвалить.

8. Скажи другу, что ты:

– утром делаешь зарядку;
– быстро одеваешься;
– пьёшь чай;
– уходишь в школу.

9. Дополни диалоги, разыграй их с соседом по парте.

а) – ... .
– Әйе́, мин иртә́н уры́н жыя́м.
– Та́гын ни́шлисең?
– ... .

ә) – Син әниеңә́ булыша́сыңмы?
– ... .
– Нә́рсә эшли́сең?
– ... .

б) – Пе́тя, син ни́шлисең?
– ... .
– Син яхшы́ мала́й. Заря́дка би́к файдалы́ (полезна).

10. Спроси у друга:

– делает ли он зарядку;
– помогает ли он маме.

11. Выпиши из текста «Акыллы малай» слова, обозначающие действие. Измени их по образцу.

Ү р н ә к: тора́ – тора́м.

12. Перескажи текст «Акыллы малай» от своего имени.

72–74 нче дәресләр

1. **Исеңә төшер!**

үзе́м – я сам (сама)
үзе́м юа́м – я сам (сама) мою
үзе́м эшли́м – я сам (сама) делаю

2. Найди соответствующий перевод.

мин үзе́м	?	ты сам
син үзе́ң		он сам
ул үзе́		я сам

3. Җөмләләрне тәрҗемә ит.

1) Мин үзе́м эшли́м. 2) Син үзе́ң бара́сыңмы? 3) Ул үзе́ яхшы́ сөйли́.

4. Үзең эшләгән эшләрне сөйлә.

5. Продолжи перевод. Подумай и скажи, когда присоединяются аффиксы **-сы/-се, -ы/-е.**

а) Рөстәмне́ң әнисе́ – мама Рустама
Ләләне́ң әбисе́ – ...
Са́шаның абыйсы́ – ...

ә) Рөстәмне́ң бите́ – лицо Рустама
Ләләне́ң күңдәлеге́ – ...
Са́шаның дусты́ – ...

6. Нокталар урынына тиешле кушымчаларны куеп яз.

1) Са́шаның абый... бассе́йнга бара́. 2) Ләйсәнне́ң кита(п)... өстә́л өстендә́ ятá. 3) Рөстәмне́ң әби... авылда́ яши́. 4) Рәмиләне́ң көндәле(к)... юк.

7. Текстны укы. Аңлашылмаган сүзләрне (непонятные слова) сүзлектән тап.

Ана́ рәхмәте́

Рөстәмне́ң әнисе́ эшли́. Бүге́н ул эштә́н со́ң кайтты́. Ул өйгә́ керде́ һәм чисталыкка́ гаҗәпләнде́:

– Улы́м, идәнне́ ке́м юды́? Апа́ң килде́ме?

– Юк, мин үзе́м юды́м, – диде́ Рөстә́м.

– Син юды́ңмы? Ә сиңа́ ке́м әйтте́?

– Үзе́м белде́м, – диде́ Рөстә́м.

Әнисе́ аны́ битеннә́н үпте́.

– Ме́нә рәхмә́т! Ме́нә рәхмә́т, улы́м! – диде́ ул.

Ихса́н Әхтәмнә́н

гаҗәпләнде́ – удивилась
үпте́ – поцеловала
со́ң кайтты́ – поздно вернулась

8. Малай белән әнисе арасында нинди сөйләшү булды?

– ... , – дидé әнисé.
– ... , – дидé Рөстә́м.
– ... , – дидé әнисé.
– ... , – дидé Рөстә́м.

9. Нокталар урынына тиешле кушымчаларны куеп яз.

1) Рөстәмнéң әни... эшли́. 2) Бүгéн ул эш... сóң кайт... . 3) «Идән... кем юды́?» – дип сорады́ ул. 4) «Мин юды...», – дидé Рөстә́м. 5) «Ә сиңа кем әйт...?» – дидé әнисé.

10. Сорауларга җавап бир.

1) Рөстәмнéң әнисé ка́йчан кайтты́? 2) Ул ни́ өчен гаҗәпләндé? 3) Рөстә́м ни́нди яхшы́ э́ш эшләдé? 4) Әнисé Рөстәмгә́ нә́рсә дидé?

11. «Ана рәхмәте» текстын рольләргә бүлеп укыгыз һәм сәхнәләштерегез. Уйнаучыларга бәя бирегез.

12. Исеңә төшер!

матýр уйны́й – матýр уйна́мый
дөрéс сөйли́ – дөрéс сөйлә́ми
яхшы́ сөйли́ – яхшы́ сөйлә́ми
сүзләрнé дөрéс әйтә́ – сүзләрнé дөрéс ә́йтми

13. Сүзләрне тәрҗемә ит. Рөстәмгә бу сыйфатларның кайсысы туры килә?

Эшчә́н, тыры́ш, ялка́у, эш ярá́тмый, әдәплé, тәрбиялé, игътибарлы́, игътибарсы́з.

14. Җөмләләрне дәвам ит.

1) Рөстә́м хезмә́т ярата́ һәм … . 2) Рөстә́м – эшчә́н мала́й, ул әнисенә́ … . 3) Рөстәмнé ң әнисé гаҗәпләндé, чө́нки … . 4) Рөстә́м – игътибарлы́ мала́й, чө́нки … .

15. Составь диалог на тему «Я – хороший помощник».

75–77 нче дәресләр

1. Исеңдә калдыр!

ý ң як – правая сторона, **ý ң якка** – на правую сторону
сý л як – левая сторона, **сý л якка** – на левую сторону

2. Рәсемгә кара һәм әйт: вазадан уң һәм сул якта нәрсәләр бар?

3. Текстны укы. Исем бир.

Әнисé табы́н әзерли́. Аза́лия аңа́ булыша́. Ул тәлинкәлә́р, кашыкла́р сөртә́. Анна́н соң аларны́ өстәлгә́ куя́. Әнисé:

– Кызы́м, чәнечкенé сý л якка кý й, – ди.

– Кашыкны́, пычакны́ ý ң якка куйды́м. Дөрéсме, әни́ем?

– Дөрéс, кызы́м, дөрéс. Син уңга́н, эшчә́н кыз.

4. Дөрес тәрҗемәне тап.

готовит	1) әзе́р	2) әзерли́	3) әзерләде́
вытирает	1) юа́	2) сөртте́	3) сөртә́

5. Предмет исемнәрен әйт. Кайсылары (которые) текстта бар?

6. Рәсемне кара. Сорауларга җавап бир.

1) Аза́лия ни́шли?
2) Ул ке́мгә булыша́?
3) Ул ни́нди кыз?

7. Кушымчалар куй, җөмләләрне яз.

1) Мин (нә́рсәне?) чәнечке... су́л як... куя́м.
2) Мин (нә́рсәне?) пычак... у́ң як... куя́м.
3) Мин (нә́рсәне?) кашык... у́ң як... куя́м.

8. Скажи по образцу, как ты пользуешься этими приборами.

Ү р н ә к: Мин пыча́к белән ипи́ кисә́м.

9. Составь диалоги по ситуациям.

1) Вы с мамой планируете домашние дела, кто что будет делать. Какой разговор произойдёт между вами?

2) Мама пришла с работы. Ты сообщаешь маме, что сделал ты, что сделала сестрёнка. Как скажешь об этом?

3) Вы с мамой одновременно пришли домой: ты из школы, мама с работы. Дома не убрано, ужина нет. Какой разговор произойдёт между вами?

78–80 нче дәресләр

1. Диалогны укы, иптәшең белән сөйләш.

– Са́ша, бүге́н кинога́ бара́сыңмы?

– Юк, Ди́ма.

– Ни́ өчен?

– Мине́м әни́ иkенче́ сме́нада эшли́. Өйдә́ э́ш күп.

– Ә әтие́ң өйдә́ме?

– У́л да эштә́.

2. Саша и Дима – настоящие друзья. Как ты продолжишь их разговор?

3. Как скажешь, что:

– ты помогаешь маме, папе, бабушке, дедушке;

– у тебя много дел, потому что мама на работе;

– у тебя много уроков, но ты помогаешь маме?

4. Разыграйте диалоги. Какой из них тебе больше нравится?

а) – Әбие́м, ә́йдә мин сиңа́ булыша́м.
– Рәхмә́т, бала́м. Нә́рсә эшли́сең?
– Савы́т-саба юа́м. Кибеткә́ бара́м.
– Ярый́, бала́м.

ә) – Кызы́м, миңа́ бу́лыш әле.

– Яры́й, әбие́м. Башта́ компью́терда уйны́йм, анна́н соң булыша́м.

5. Предложи маме отдохнуть. Скажи, что ты сам(а) вымоешь посуду.

6. Похвали своего младшего брата: скажи, что он уже большой, что он хорошо работает.

7. Тебя назвали лентяем. Докажи, что ты не лентяй. Используй слова **чө́нки, лә́кин.**

8. Диалогларны укы. Дустың белән сөйләш.

1) – Алсу́, сине́ң әбие́ң ба́рмы?

– Бар. Мин аны́ ярата́м. Ул әйбә́т кеше́.

– Мине́м дә әбие́м – яхшы́ кеше́. Мин дә әбиемне́ би́к ярата́м.

2) – Айгө́л, син әбиеңә́ булыша́сыңмы?

– Әйе́. Ул тәмле́ ашла́р пешерә́. Мин аңа́ булыша́м.

– Мине́м дә әбие́м өчпочма́к, бәле́ш, чәкчә́к пешерә́. Ул да би́к тәмле́ пешерә́.

9. Шигырьне сәнгатьле укы.

Дәү әние́м

Әниемне́ң әнисе́
Әбие́м була́ мине́м.
Әби́ генә ту́гел әле,
Ул – мине́м дә́ү әние́м.

Тәмле́ ашла́р пешерә́,
Мату́р гөллә́р үстерә́.
Өебезне́ң нуры́ ул,
Барыбызда́н олы́ ул.

Әминә́ Бикчәнтә́ева

81–82 нче дәресләр

1. Сүзләрнең дөрес тәрҗемәсен тап.

алдында́		около
артында́		впереди
янында́	?	сзади
каршында́		перед
өстендә́		под
астында́		над

2. Рәсемнәргә кара һәм әйт: туп кайда?

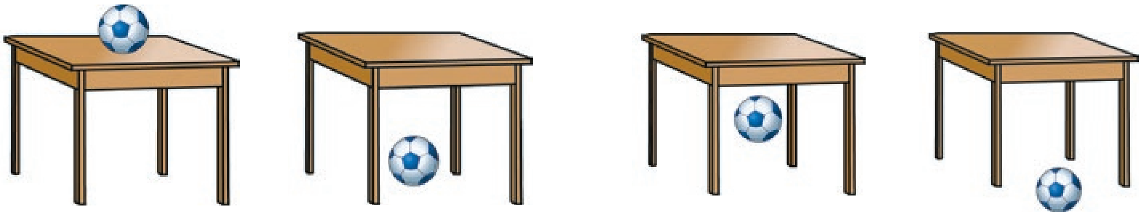

3. **-мы/-ме** сорау кисәкчәсе һәм 1 нче күнегүдәге сүзләр белән сорау җөмләләр төзе, дустың белән сөйләш.

4. Үрнәк буенча тәрҗемә ит.

Үрнәк: шапка – бүре́к.
Нет шапки. – Бүре́к юк.
Где шапка? – Бүре́к ка́йда?
Нашла шапку. – Бүрекне́ тапты́м.
Дай шапку. – Бүрекне́ бир.

Сүзләр: биялә́й, тимерая́к.

5. Переведи слова, научись их правильно произносить. Они помогут тебе понять рассказ.

Тимерая́к, уянды́, эзләделә́р, бүре́к, биялә́й, чыкты́, боз, эрегә́н.

6. Нокталар урынына тиешле кушымчаларны өстә.

Урам...	чыкты́.	Өй...	кайтты́, керде́.
Урам...	уйны́й.	Өй...	тора́.
Урам...	керде́.	Өй...	чыкты́, китте́.

7. Антоним парларны билгеләә.

оза́к		җиңе́л
авы́р		тиз
алдында́	?	югалтты́
тапты́		артында́
катка́н		эрегә́н

8. Хикәяне укы.

Авырая́к

Авырая́к оза́к йоклады́. Ме́нә ул уянды́, урамга́ карады́. Урамда́ боз катка́н иде.

Авырая́к:

– Әни́, тимераякла́р ка́йда икә́н? – диде́.

Әнисе́ тимераякларны́ тапты́.

– Әни́, мине́м тимераякларны́ бә́йлә әле.

Әнисе́ тимераякларны́ бәйләде́.

– Әни́, мине́м пальто́ ка́йда?

Пальтоны́ би́к оза́к эзләделә́р. Ул ише́к артында́ иде.

– Әни́, әни́, мине́м бүреге́м ка́йда?

Авыраякны́ң бүреге́ өстә́л янында́ иде.

– Әни́, әни́, мине́м бияләйләре́м ка́йда?

Бер бияләй карава́т астында́, икенчесе́ дива́н астында́ иде.

Авырая́к урамга́ чыкты́, ә анда́ инде́ боз эрегә́н иде.

Идри́с Тукта́р

9. Җөмләләрне хикәя эчтәлеге тәртибендә (по содержанию рассказа) урнаштыр.

1) Әни́, мине́м пальто́ ка́йда? 2) Авырая́к оза́к йоклады́. 3) Әни́, тимераягы́м ка́йда? 4) Ме́нә ул уянды́. 5) Әни́, бияләйләре́м ка́йда? 6) Әни́, бүреге́м ка́йда?

10. Авыраякның киемнәре кайда?

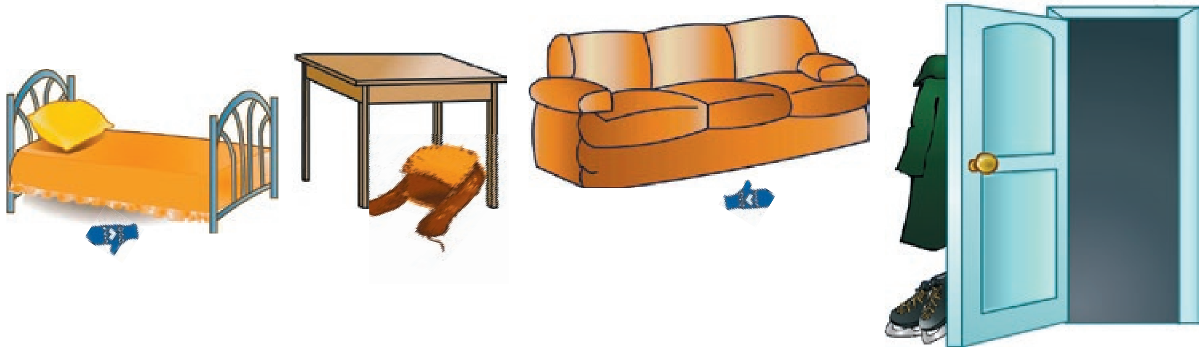

11. Антоним парларны тап.

оза́к йоклады́	урамна́н керде́
урамга́ чыкты́	боз эреге́н
үзе́ тапты́	тиз торды́
боз катка́н	әнисе́ тапты́

12. Ике раслауның кайсысы дөрес?

1) – Авырая́к оза́к йоклады́.
   – Авырая́к тиз уянды́.
2) – Авырая́к тимераякларны́ үзе́ тапты́.
   – Тимераякларны́ әнисе́ тапты́.
3) – Авырая́к пальтоны́ тиз тапты́.
   – Авырая́к пальтоны́ оза́к эзләде́.

13. Хикәяне рольләргә бүлеп укыгыз.

83–85 нче дәресләр

1. «Авыраяк» хикәясен сәхнәләштерегез. Иң яхшы уйнаучыларны билгеләгез.

2. Ничек уйлыйсың, бу бәяләрнең кайсысы Авыраякка туры килә?

Җитéз, әкрéн эшлú, эшчә́н, ялка́у, әйберләрнé урынына́ ку́ймый, тәртиплé, тәртипсéз.

3. Как ты думаешь, подходит ли мальчику его имя **Авыраяк**? Почему так думаешь?

4. Если мы рассказ назовём «Җиңелаяк», как изменится его содержание?

5. Куда положишь эти предметы?

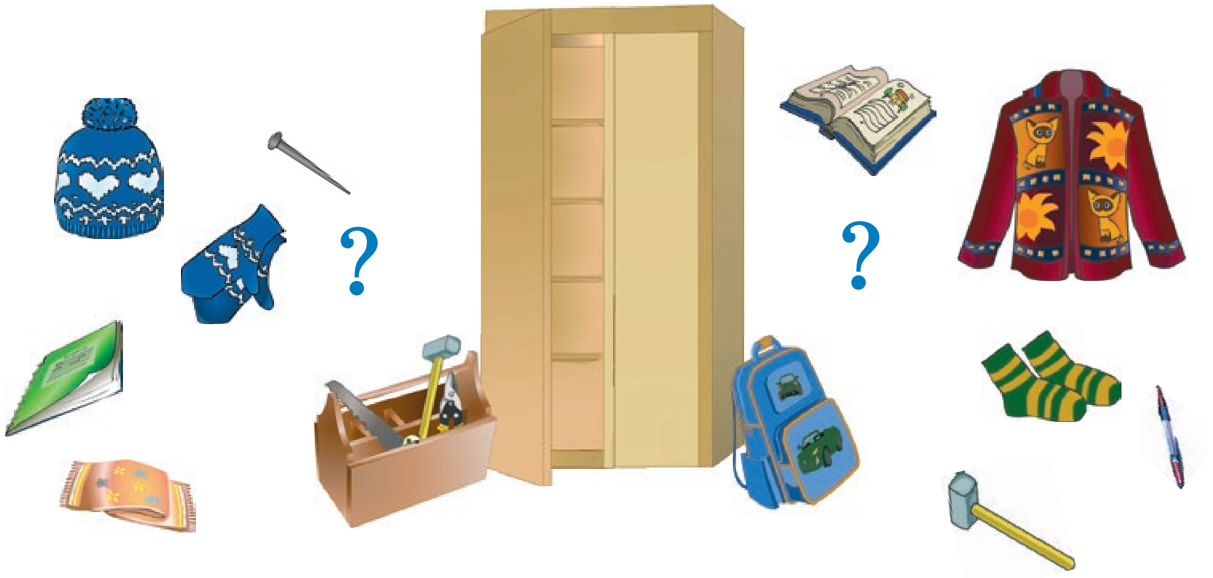

Үрнәк: Мин китапны́ су́мкага сала́м.
Мин бүрекнé шкафка́ куя́м.

6. Предметларның исемнәрен әйтегез. Парлап сөйләшегез.

а) – Дами́р, ә́йдә, тимераякта́ шуа́быз!

– Мине́м юк шул.

– Мине́м тимераягы́м ике́. Сиңа́ да бирә́м.

– Рәхмә́т, мин хә́зер чыга́м.

ә) – Ко́ля, сине́ң ба́рмы?

– Юк.

– Сиңа́ тимерая́к кирә́кме?

– Кирә́к.

– Безгә́ кил. Мин сиңа́ тимерая́к бирә́м.

– Ярыи́й, рәхмә́т. Мин хә́зер килә́м.

б) – На́дя, син нә́рсә эзли́сең?

– Бер юк.

– Шкафта́н ка́ра.

– Әйе́, шкафта́.

86–87 нче дәресләр

1. Вспомни перевод этих слов.

Поэт, стихотворение, взрослые, младшие, без отца, без матери.

2. Составь предложения с данными словами.

Алдында́, артында́, өстендә́, астында́, янында́.

3. Расскажи стихотворение Габдуллы Тукая «Безнең гаилә».

4. Твой друг пришёл к тебе в гости.

1) Пригласи друга пить чай. 2) Предложи ему чай с мёдом, с лимоном. 3) Спроси, надо ли ему молока, сахара.

5. Шигырьне укы, сорауларга җавап бир.

Без ни́чәү?

Без ни́чәү?
Әтие́м бар,
Әние́м бар,
Ике́ апа́м.
Әниемне́ң
Әнисе́н дә
Би́к ярата́м.
Оныклары́
Өчә́ү инде.
Шула́й булга́ч,
Без ба́рыбыз
Ни́чәү инде?

Хәкимҗа́н Ха́ликов

1) Шигы́рь ке́мнәр турында́? 2) Гаиләдә́ ни́чә кеше́? 3) Гаиләдә́ ке́мнәр бар? 4) Онықла́р ни́чә?

6. Как ты спросишь у друга:

– сколько человек у него в семье;
– есть ли у него сестра, брат;
– есть ли у него дедушка, бабушка?

Сүзлек

А

абы́й – старший брат, дядя

ава́з – звук

авы́з – рот

авы́л – деревня

авы́р – тяжело, тяжёлый; трудно, трудный

авырта́ – болит

авыры́й – болеет

ага́ – течёт

ага́ч – дерево

агулы́ – ядовитый

аз – мало

азы́к – пища, корм

ай – месяц

ак – белый

акбу́р – мел

акры́н – медленно; медленный

акча́ – деньги

акыллы́ – умный

ала́ – берёт

ала́р – они

аларга́ – им

аларны́ – их

аларны́ң – у них

алдында́ – впереди

алма́ – яблоко

алмага́ч – яблоня

алта́у – шестеро

алты́н – золото; золотой

алъяпкы́ч – фартук

ана́ – мать

анда́ – там

анна́н соң – потом

аны́ – его, её

аны́ң – его, её; у него, у неё

аңа́ – ему, ей; к нему, к ней

апа́ – старшая сестра, тётя

аркылы́ – через

аргта́ – позади, сзади

арысла́н – лев

ас – низ

ат – лошадь

ата́ – отец

атна́ – неделя

ача́ – открывает

аш – суп

а́ша – ешь, кушай

аша – через

ашамлы́к – продукт

ашата́ – кормит

а́ш-су – кушанье

ашханә́ – столовая

ашы́й – ест, кушает

аю́ – медведь

ая́з – безоблачный

ая́к – нога

Ә

әбәклé уйны́й – играет в пятнашки

әби́ – бабушка

әдәплé – вежливый

әзерли́ – готовит

әйбә́т – хорошо; хороший

әйбéр – вещь

әйé – да

әйтә́ – говорит

әкия́т – сказка

әкрéн – медленно; медленный

ә́ле – только, ещё

әле – -ка (скажи-ка)

ә́нә – вот

әни́ – мама

әтә́ч – петух

әти́ – папа

әфлису́н – апельсин

Б

баба́й – дедушка

база́р – рынок

бай – богач; богатый

бака́ – лягушка

бакча́ – сад

бакчачы́ – садовник

бал – мёд

бала́ – ребёнок

бала́н – калина

баллы́ – сладкий

балта́ – топор

балы́к – рыба

балыкчы́ – рыбак

бар I – есть

бар II – иди

бара́ – идёт

барма́к – палец

баса́ – встаёт

баты́р – герой, богатырь

бау – верёвка

башкала́ – столица

башлана́ – начинается

башта́ – сначала, сперва

бәби́ – младенец

бәбкә́ – гусёнок; утёнок

бәйрә́м – праздник

бәләкә́й – маленький

бәле́ш – бэлиш

бәрәңге́ – картофель

бәхе́т – счастье

бәя́ – цена

без – мы

безгә́ – нам, к нам

безне́ – нас

безне́ң – наш

беләән – с

беле́м – знание

бер – один

бера́з – немного

бе́рвакыт – однажды

бергә́ – вместе, совместно

беренче́ – первый

бе́ркайчан – никогда

бе́ркем – никто
бе́рнинди – никакой
берсе́ – один из них
бетә́ – заканчивается, завершается
бетергéч – стёрка
бетте́ – закончилось, завершилось
бие́к – высоко; высокий
бии́ – пляшет, танцует
бик – очень, весьма
билге́ I – отметка
билге́ II – признак предмета
бирә́ – даёт
бире́м – задание
бит I – лицо
бит II – страница
биш – пять
бишә́ү – пятеро
бишенче́ – пятый
«биш»ле́ – пятёрка
биялә́й – варежка, варежки
боз – лёд
боза́у – телёнок
бозлавы́к – гололедица
болы́н – луг
болы́т – туча
борча́к – горох
борчылу́ – беспокойство
боры́н – нос
боры́ч – перец
ботка́ – каша
бөе́к – великий
бөҗә́к – насекомое
бөре́ – почка
бөте́н – весь, целый
бу – это
буенча́ – по
була́ – бывает
булыша́ – помогает
бура́н – буран, вьюга
бүге́н – сегодня
бүлә́к – подарок
бүлә́к итә – дарит

бүлмә́ – комната

бүре́ – волк

бүре́к – шапка

бүтә́н – другой

В

вак – мелкий

вакы́т – время

вата́ – разбивает

Вата́н – Родина

ваты́к – разбитый

ватылга́н – разбито

Г

гае́п – вина

гаилә́ – семья

гафу́ ит(егез) – извини(те)

гоме́р – жизнь

гөбәдия́ – губадия

гөл – комнатный цветок

гөлҗиме́ш – шиповник

гөмбә́ – гриб

Д

да (дә) – тоже

дару́ – лекарство

дәре́с – урок

дәресле́к – учебник

дәфтә́р – тетрадь

ди – говорит

дөге́ – рис

дөре́с – правильно

дуңгы́з – свинья

дус – друг

дуслы́к – дружба

дүрт – четыре

дүртә́ү – четверо

«дүрт»ле́ – четвёрка

дүшә́мбе – понедельник

Е

егерме́ – двадцать

егыла́ – падает

ел – год

ела́н – змея

елга́ – река

елмая́ – улыбается

ел фасылы́ – время года

елы́й – плачет

ера́к – далеко

еш – часто

Ж

жава́п – ответ

жава́п бирә́ – отвечает

жанва́р – зверь

җәе́н, җә́й көне – летом

җәй – лето

җәнле́к – зверь

жиде́ – семь

жил – ветер

жилә́к – ягода

жиме́ш – плод

жимле́к – кормушка для птиц

жиңе́л – легко; лёгкий

жир – земля

житә́ I – наступает

житә́ II – хватает

житме́ш – семьдесят

жомга́ – пятница

жөмлә́ – предложение

жыештыра́ – убирает, прибирает

жылы́ – тепло; тёплый

жылыта́ – греет

жыр – песня

жырлы́й – поёт

жыя́ – собирает

З

зарарлы́ – вредный

зәңгә́р – синий, голубой

зинһа́р – пожалуйста

зур – большой

зурла́р – взрослые

И

игътиба́р – внимание

Иде́л – Волга

ижéк – слог

икә́н – оказывается

икә́ү – вдвоём

икé – два

«ике»лé – двойка

ил – страна

иллé – пятьдесят

инéш – ручей

иң – самый

ипи́ – хлеб

иптә́ш – товарищ

иртә́ – утро

иртәгә́ – завтра

иртә́н – утром

иртәнгé аш – завтрак

иртәрә́к – пораньше

ис – запах

исә́ – дует

исә́нме(сез) – здравствуй(те)

и́скиткеч – изумительный

ит – мясо

итә́к – юбка

итéк – сапоги, сапог

ишéк – дверь

Й

йоклы́й – спит

йокы́ – сон

йокыда́н тора́ – встаёт

йомша́к – мягкий

йомырка́ – яйцо

йон – шерсть

йорт – дом

йөгерә́ – бежит, бегает

йөз – сто

йөзә́ – плывёт, плавает

йөзéм – изюм

йөрә́к – сердце

К

каба́к – тыква

кабатлы́й – повторяет

кавы́н – дыня

кадерлé – дорогой

кадә́р – до

каз – гусь
казы́й – копает
ка́йбер – некоторый
ка́йда? – где?
каймáк – сметана
кайнáр – горячий
ка́йсы? – который?
кайтá – возвращается
ка́йчан? – когда?
кайчы́ – ножницы
канáт – крыло
каплы́й – покрывает, закрывает
капчы́к – мешок
кар – снег
карá – чёрный
карабодáй – гречка
карбы́з – арбуз
карá каргá – грач
карлыгáн – смородина
карлыгáч – ласточка
карт – старый; старик
карчы́к – старуха
каршылы́й – встречает
каршындá – перед
карый́й – смотрит; ухаживает
кат – этаж
каты́к – катык
качá – прячется
кашы́к – ложка
ка́я? – куда?
ка́ян? – откуда?
котлы́й – поздравляет
кош – птица
коя́ш – солнце
кояшлы́ – солнечный
кәбестә́ – капуста
кәе́ф – настроение
кәҗә́ – коза
кәрзи́н – корзина
кәшәкә́ – клюшка
кебе́к – как
кем? – кто?
ке́мгә? – кому?
ке́мдер – кто-то

ке́мне? – кого?
ке́мнеке? – чей?
ке́мнең? – кого? чей?
кер I – бельё
кер II– заходи, входи
керә́ – заходит, входит
керергә́ мөмки́нме? – можно войти?
керпе́ – ёж
кесә́л – кисель
кечкенә́ – маленький
кеше́ – человек
кибе́т – магазин
киенә́ – одевается
кие́п карый́ – примеряет
килә́ – приходит, идёт (сюда)
килешә́ – идёт, подходит (об одежде)
ки́нәт – вдруг
киң – широкий
киңә́ш – совет
кирә́к – нужно, надо
кисә́ – режет
кита́п – книга
китә́ – уходит
кич – вечер
кичә́ – вчера
кич белән – вечером
кичке́ аш – ужин
кише́р – морковь
кия́ – надевает
коела́ – осыпается
коена́ – купается
койры́к – хвост
кола́к – ухо
колы́н – жеребёнок
корт – червь
котла́у – поздравление
көз – осень
көймә́ – лодка
көлә́ – смеётся
көн – день
көндәле́к – дневник
көндé́з – днём
көндезге́ аш – обед

көрә́к – лопата

көрәшә́ – борется

көтә́ – ждёт

көчле́ – сильный

куе́ – густо; густой

кул – рука

кулъяулы́к – носовой платок

курка́ – боится

курка́к – трусливый

куя́ – ставит, кладёт

куя́н – заяц

күбәлә́к – бабочка

күгәрче́н – голубь

күз – глаз

күл – озеро

күлмә́к – платье, рубашка

күнегү́ – упражнение

күңелле́ – весело; весёлый

күп – много

кү́пме? – сколько?

кыз – девочка

кыздыра́ – печёт (солнце)

кызы́к – интересно; интересный

кызы́л – красный

кыйба́т – дорого; дорогой

кыңгыра́у – звонок

кыр – поле

кыры́к – сорок

кыска́ – короткий

кычытка́н – крапива

кыш – зима

кы́ш көне, кышы́н – зимой

кыя́р – огурец

Л

лалә́ – тюльпан

лә́кин – но, однако

М

май – масло

мактый́ – хвалит

матур́ – красиво; красивый

мәка́ль – пословица

мәктә́п – школа

мәтрүшкә́ – душица

ме́нә – вот

менә́ – поднимается

мең – тысяча

милә́ш – рябина

милләт́ – нация

милли́ – национальный

мин – я

мине́ – меня

минеке́ – мой

мине́м – мой, у меня

миңа́ – мне

мич – печь

монда́ – здесь

мөмки́н – можно

муе́н – шея

Н

нача́р – плохой

нә́рсә? – что?

нә́рсәгә? – чему?

нә́рсәнең? – чего?

нечкә́ – тонкий

ни? – что?

ни́гә? – зачем?

ни́нди? – какой?

ни́чә? – сколько?

ни́чәнче? – который?

ни́чек? – как?

ни́ өчен? – почему?

ни́шләде? – что сделал?

нишлә́мәде? – что не сделал?

ни́шли? – что делает?

нокта́ – точка

О

ое́к – чулки

оекба́ш – носок, носки

оза́к – долго

озы́н – длинный

он – мука

оны́к – внук, внучка

оныта́ – забывает

оча́ – летит

очрашу́ – встреча

очучы́ – лётчик

ошы́й – нравится

оя́ – гнездо

Ө

өй – дом

өйрәнә́ – учится

өлкә́н – старший

өрә́ – лает

өре́к – урюк

өстә́л – стол

өсте́ – поверхность

өстендә́ – на поверхности

өте́р – запятая

өч – три

өчә́ү – втроём

өчен – для

өченче́ – третий

«өч»ле́ – тройка

өчпочма́к – треугольник

П

пәнҗешә́мбе – четверг

пәрәмә́ч – перемяч

песи́ – кошка

песнә́к – синица

печә́н – сено

пешерә́ – варит

пеште́ – сварилось

пилмә́н – пельмени

поши́ – лось

пөхтә́ – аккуратно; аккуратный

пыла́у – плов

пыча́к – нож

пычкы́ – пила

пычра́к – грязно; грязный

пыяла́ – стекло; стеклянный

Р

рәсе́м – рисунок

рәсе́м ясы́й – рисует

рәхә́т – приятно, отрадно

рәхи́м ит(егез)! – добро пожаловать!

рәхмә́т – спасибо

риза́ – согласен, согласна

рөхсә́т – разрешение

ру́сча – по-русски

С

сабы́н – мыло

савы́т-саба – посуда

сае́н – каждый

саеска́н – сорока

сай – мелко; мелкий

сайлы́й – выбирает

саклы́й – охраняет, бережёт

сала́ – кладёт; снимает

салкы́н – холодно; холодный

сан – число

санамы́ш – считалка

сандуга́ч – соловей

саны́й – считает

сара́н – скупой

сары́ – жёлтый

сары́к – овца

сарымса́к – чеснок

сата́ – продаёт

сатучы́ – продавец, продавщица

саты́п ала́ – покупает

са́у бул(ыгыз) – до свидания

сәга́ть – часы

сәла́м – привет

сәламәтле́к – здоровье

сәнә́к – вилы

сәхнә́ – сцена

сез – вы

сезгә́ – вам, к вам

сезне́ – вас

сезнéң – ваш

сеңéл – младшая сестра

сибә́ – поливает

сигéз – восемь

сигезенчé – восьмой

сикерә́ – прыгает

сиксә́н – восемьдесят

синé – тебя

синéң – твой, у тебя

сиңá – тебе

сишә́мбе – вторник

сорáу – вопрос

сорáу бирә́ – задаёт вопрос

соң I – поздно

соң II – после

сөйли́ – рассказывает

сөртә́ – вытирает

сөт – молоко

су – вода

сугáн – лук

сузы́к авáз – гласный звук

сүз – слово

сүзлéк – словарь

сыéр – корова

сыерчы́к – скворец

сызлы́й – болит

сызыклы́ – в линейку

сыйны́ф җитәкчесé – классный руководитель

Т

табá (өйгә́ табá) – по направлению (к дому)

табигáть – природа

табы́н – накрытый стол

табышмáк – загадка

тавы́к – курица

тактá – доска

тамá – капает

тамáк – горло

тамчы́ – капля

тамы́р – корень

таны́ш – знакомый

тар – узкий

тара́к – расчёска
тарата́ – раздаёт, разбрасывает
тари́х – история
тарты́к ава́з – согласный звук
тата́р – татарин; татарский
тату́ – дружно
та́у – гора
таш – камень
тәбәнә́к – низкий
тәлинкә́ – тарелка
тәмле́ – вкусно; вкусный
тәнәфе́с – перемена
тәрбияле́ – воспитанный
тәрти́п – порядок
теге́ – тот
тегүче́ – портной
тел – язык
тели́м – желаю
теш – зуб
тие́н I – белка
тие́н II – копейка
тиз – быстро
тиздә́н – скоро
тик – однако
тимерая́к – коньки
тоз – соль
тозлы́ – солёный
токма́ч – лапша
томшы́к – клюв
тора́ I – встаёт, стоит
тора́ II – живёт
тота́ – ловит
төзәтә́ – исправляет
төлке́ – лиса
төн – ночь
төрле́ – разный
төс – цвет
төсле́ – цветной
төшә́ – спускается
туга́н – родной
туга́н көн – день рождения

тугы́з – девять
туза́н – пыль
тук – сыто; сытый
тукра́н – дятел
тукталы́ш – остановка
туңа́ – замерзает, мёрзнет
туп – мяч
түбәтә́й – тюбетейка
түгәрә́к – круглый
түли́ – платит
тыңлы́й – слушает
тырыш – старательный

У

уе́н – игра
уенчы́к – игрушка
уз – проходи, входи
уйны́й – играет
укучы́ – ученик
укы́й – читает; учится
укыта́ – учит
укытучы́ – учитель
ул I – он (она, оно)
ул II – сын
ун – десять
уналты́ – шестнадцать
унбе́р – одиннадцать
унби́ш – пятнадцать
ундү́рт – четырнадцать
унҗиде́ – семнадцать
унике́ – двенадцать
унө́ч – тринадцать
унсиге́з – восемнадцать
унтугы́з – девятнадцать
уңга́н – умелый
уңы́ш I – успех, удача
уңы́ш II – урожай
урма́н – лес
урнашка́н – находится
урынды́к – стул
уса́л – злой
ут – свет, огонь
утыз – тридцать
утыра́ – сидит
уяна́ – просыпается

Ү

үбә́ – целует

үзе́ – сам (сама, само)

үлә́ – умирает

үлә́н – трава

үлчи́ – взвешивает

үрдә́к – утка

үсә́ – растёт

үстерә́ – выращивает

үтә́ – проходит

үтерде́ – убил

Ф

файда́ – польза

файдалы́ – полезно; полезный

фил – слон

Х

хайва́н – животное

халы́к – народ

хат – письмо

хата́ – ошибка

хаты́н – жена

хаты́н-кыз – женщина

хәерле́ көн! – добрый день!

хә́зер – сейчас

хәллә́р ни́чек? – как дела?

хәре́ф – буква

хикәя́ – рассказ

хөрмәтле́ – уважаемый

хуҗа́ – хозяин

ху́ш(ыгыз)! – прощай(те)!

ху́ш килә́сез! – добро пожаловать!

Һ

һәйкә́л – памятник

һәм – и

һәр – каждый

һә́ркем – каждый (человек)

Ч

чаба́ – скачет

чакыра́ – зовёт, приглашает

чакыру́ – приглашение

чалба́р – брюки

чана́ – сани

чаңгы́ – лыжи

чәкчә́к – чак-чак

чәнечке́ – вилка

чәршә́мбе – среда

чәч – волос

чәчә́ – сеет

чәчә́к – цветок

чәчә́к ата – цветёт

чебе́н – муха

чеби́ – цыплёнок

чикләве́к – орех

чир – болезнь

чирә́м – трава

чиста́ – чисто; чистый

чисталы́к – чистота

чия́ – вишня

чөгенде́р – свёкла

чө́нки – потому что

чүке́ч – молоток

чүлмә́к – горшок

чүпрә́к – тряпка

чыга́ – выходит

чык – выйди

чыная́к – чашка

чыпчы́к – воробей

чыршы́ – ель

Ш

шагы́йрь – поэт

шакмаклы́ – в клетку

шалка́н – репа

шалтырата́ – звонит

шалтыры́й – звенит

шат – рад

шатлана́ – радуется

шая́н – весёлый

шәһә́р – город

шигы́рь – стихотворение

шикә́р – сахар

шимбә́ – суббота

шуа́ – катается

шугала́к – каток

шук – шустрый

шул – тот

шуңа́ күрә – поэтому

шушы́ – это

Э

эз – след

эзли́ – ищет

элә́ – вешает

элге́ч – вешалка

эле́к – давно

эне́ – младший брат

энҗе́ чәчә́к – ландыш

эре́ – крупный

эри́ – тает

эссе́ – жарко; жаркий

эт – собака

эчә́ – пьёт

эчәсе́ килә́ – хочется пить

эчендә́ – внутри

эш – работа

эшли́ – работает

эшче́ – рабочий

Ю

ю – мой

юа́ – моет

югалта́ – теряет

юк – нет

юл – дорога

юма́рт – щедрый

юына́ – умывается

Я

ява́ – идёт (снег, дождь)

явы́з – злой

яз – весна

яза́ – пишет

я́з көне, язы́н – весной

як (туга́н як) – сторона (родная сторона)

якты́ – светлый

якы́н – близко; близкий

я́к-якка – по сторонам

ялгы́ш – ошибочно

я́л итә – отдыхает

ялка́у – ленивый

я́л көне – выходной

я́ме – ладно

ямьле́ – прекрасно; прекрасный

ямьсе́з – некрасивый

яна́ – горит

янында́ – возле, около

яңа́ – новый

яңгы́р – дождь

яр – берег

яра́мый – нельзя

ярата́ – любит

ярдә́м – помощь

ярма́ – крупа

ярыш́ – соревнование

ясы́й – делает, рисует

ята́ – лежит

ятлы́й – учит наизусть

яулы́к – платок

яфра́к – лист

яфра́к яра́ – распускает листья

яхшы́ – хорошо; хороший

яше́л – зелёный

яшелчә́ – овощ

яши́ – живёт

яшь I – год

яшь II – молодой

яшь III – слеза

яшьлә́р – молодёжь

Эчтәлек

Белем бәйрәме
1–34 нче дәресләр 4

Көндәлек режим
35–41 нче дәресләр 40

Ашханәдә
42–59 нчы дәресләр 47

Без əти-əниләргә булышабыз
60–87 нче дәресләр 66

Сүзлек 91

Учебное издание
Серия «Күңелле татар теле»

Хайдарова Роза Закиевна
Ахметзянова Гульназ Магсумзяновна
Гиниятуллина Лейсан Адиповна

ТАТАР ТЕЛЕ

3 класс

Учебник для образовательных организаций начального общего образования

В двух частях

Часть 1

Группа разработчиков учебно-методического комплекта
Авторы *Р.З. Хайдарова,*
Г.М. Ахметзянова, Л.А. Гиниятуллина
Научный консультант *Ф.А. Ганиев*
Руководитель проекта *М.Ф. Ганиев*
Художественный редактор *С.В. Киатров*
Руководитель группы художников и верстальщиков *Д.И. Бариев*
Вёрстка *Е.Е. Никулина, К.А. Антонова*
Координатор проекта *А.М. Ганиев*
Технический руководитель *М.Р. Башаров*
Редакторы *А.А. Башарова, Ф.Ш. Ахметзянова*
Художники *А.Р. Ромашова, Н.К. Авдеева,*
Н.Б. Трофимова, И.Г.Климова, М.М. Нигмедзянова
Руководитель административной группы *А.Н. Зайнуллина*

Соответствует требованиям СанПиН 2.4.7.1166-02 «Гигиенические требования к изданиям учебников для общего и начального профессионального образования».

Подписано в печать 20.12.2013. Формат 84x108 $^{1}/_{16}$. Бумага офсетная. Гарнитура «Школьная». Печать офсетная. Уч.-изд. л. 7. Тираж 26200 экз. Заказ №2022.

Издательство «Татармультфильм».
420034, г. Казань, ул. Сулеймановой, 5.
www.tatarmultfilm.ru

Отпечатано в полном соответствии с качеством предоставленных издательством «Татармультфильм» материалов в типографии филиала ОАО «ТАТМЕДИА» «ПИК «Идель-Пресс».
420066, г. Казань, ул. Декабристов, 2.

Издательство «Татармультфильм»
разрабатывает и выпускает:

— учебники,
— мультимедийные пособия,
— методические пособия,
— рабочие тетради,
— художественно-анимационные издания,
— интерактивные приложения.

www.tatarmultfilm.ru

Дополнительные материалы по изучению татарского языка и литературы для классных и внеурочных занятий на сайте **www.balarf.ru (www.бала.рф).**

аквапарк

Школьный учебник
серия
«Күңелле татар теле»

ISBN 978-5-9903561-4-6

издательство
«Татармультфильм»